

รายงานการวิจัย

การศึกษาศักยภาพการเก็บรักษาข้าวเปลือกระยะยาว

ของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

A Study on Potential Benefits of Long-term
Paddy Storage by Farmers' Groups and
Farmer Cooperatives.

ภาพ

ชุดโครงการวิจัยเรื่องคุณภาพข้าวและเพิ่มมูลค่าข้าว

โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย

จาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กรมส่งเสริมการเกษตร

๒๖ ๑ ๒๕๑๑

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวเปลือกของทุกปี ปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกจะออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากและด้วยเหตุผลหลายประการทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมขายข้าวทันทีหลังจากเก็บเกี่ยว และเนื่องจากการขายข้าวในช่วงเวลาที่ผลผลิตล้นตลาดนี้เองเป็นผลให้ได้รับราคาที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งในความเป็นจริงราคาข้าวเปลือกจะขยับตัวสูงขึ้นเมื่อฤดูการเก็บเกี่ยวผ่านไประยะหนึ่ง สถานการณ์ดังกล่าวทำให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์หาวิธีหลายอย่างมาสนับสนุนให้เกษตรกรมีโอกาสเก็บข้าวเปลือกไว้ระยะหนึ่งเพื่อรอไว้ขายเมื่อราคาขยับตัวสูงขึ้นแล้ว อันได้แก่ **โครงการสร้างฉางเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร** โดยสนับสนุนการสร้างฉางเก็บข้าวเปลือกและลานตากข้าวเปลือกและโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร เป็นโครงการที่ให้กลุ่มเกษตรกรกู้ยืมเงินในวงเงินกลุ่มละ 500,000 บาท โดยไม่มียอดเก็บเพื่อรับซื้อข้าวจากสมาชิกเพื่อชดเชยการขายในช่วงเวลาที่ราคาต่ำ

โครงการศึกษาศักยภาพการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร มีเป้าหมายเพื่อประเมินสถานภาพการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร วิเคราะห์หาสาเหตุที่จำกัดความสามารถในการเก็บข้าวเปลือกระยะยาว และสำรวจความต้องการความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีเพิ่มเติมจากรัฐบาล โดยการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากฉางกับกลุ่มเกษตรกรจำนวน 111 แห่ง และสหกรณ์การเกษตรจำนวน 32 แห่ง ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในปี 2536 และ 2537 ซึ่งจากผลการศึกษาวัดพบว่ากลุ่มเกษตรกรเพียง ร้อยละ 55.9 ที่มีการใช้ประโยชน์จากฉางเป็นประจำ ในขณะที่สหกรณ์การเกษตรมีการใช้ประโยชน์จากฉางเป็นประจำถึง ร้อยละ 90.6 จากการวิเคราะห์พบว่าเนื่องจากสหกรณ์การเกษตรมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการใช้งานตลอดจนการดำเนินกิจกรรมแตกต่างจากกลุ่มเกษตรกรอยู่หลายประการ เช่น เงินทุนหมุนเวียน โรงสี รถบรรทุก เครื่องจักร การรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น ส่วนปัญหาและข้อจำกัดที่วิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจแสดงให้เห็นชัดว่ากลุ่มเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ที่มีความสำคัญในการพิจารณาเสริมความช่วยเหลือจากภาครัฐ ปัญหาและข้อจำกัดที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกร คือ

✳ **ด้านเงินทุน** สภาพการเงินของกลุ่มเกษตรกรในปัจจุบัน เงินทุนเป็นองค์ประกอบหลักที่จะส่งผลให้กิจการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวมีความเป็นไปได้ และเงินทุนหลักในการดำเนินกิจการค้าข้าวเปลือกมาจากเงินกู้ตามโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร แต่กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 98.4 ได้รับเงินกู้ตามโครงการเก็บข้าวเปลือกไม่ทันต่อความต้องการเนื่องจากขั้นตอนการพิจารณาอนุมัติตามระบบราชการ

✳ **ด้านเทคนิค** กลุ่มเกษตรกรประมาณร้อยละ 50 ยังขาดเทคโนโลยีวิทยาการในการแก้ไขปัญหาคุณภาพข้าวทั้งก่อนและหลังการเก็บรักษา ส่วนเทคโนโลยีวิทยาการการเก็บรักษา นั้น กลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 58.6 และสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 50 ประสบกับปัญหาที่ไม่ทราบถึงวิธีและอุปกรณ์แก้ไขปัญหา

✳ ด้านการจัดการ กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.3) เพิ่งจะเริ่มดำเนินธุรกิจค้าข้าวในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี และมีปริมาณข้าวในระบบการซื้อขายเพียงไม่เกิน 100 ตันต่อกลุ่มต่อปี เนื่องมาจากกลุ่มเกษตรกรไม่มีความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจและ/หรือขาดอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับฉาง อีกทั้งระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจไม่เพียงพอเช่น ระบบโทรศัพท์ อาคารสำนักงาน เป็นต้น

จากข้อมูลปัญหาการเก็บรักษาข้าวเปลือกกระแอมของเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร พบว่ามีความจำเป็นต้องเสริมความช่วยเหลือจากรัฐบาล โดยเฉพาะจากหน่วยงานที่รับผิดชอบให้การสนับสนุนฉาง ในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

✳ ด้านธุรกิจและการจัดการ ควรมีการเสริมการให้ความรู้อย่างจริงจังในลักษณะให้การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ เพื่อเสริมความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจให้แก่กลุ่มเกษตรกร

✳ ด้านเทคโนโลยีวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวรวมถึงการสนับสนุนอุปกรณ์เสริมประสิทธิภาพการทำงานของฉาง เช่น ระบบระบายอากาศในฟ้เก็บ

✳ ด้านนโยบาย การผลักดันให้เงินกู้ตามโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรถึงมือเกษตรกรอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาที่เหมาะสมกับความต้องการ

คำนำ

จากการที่รัฐบาลได้เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการเก็บรักษาข้าวเปลือกไว้ในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งยาวนานพอที่จะรอให้ราคาข้าวขยับตัวสูงขึ้นก่อนแล้วจึงนำข้าวออกมาขาย อันจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น และได้มีการสนับสนุนโครงการและงบประมาณจำนวนหนึ่งให้แก่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรผ่านกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ โครงการสร้างฉางเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรและโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น แต่ในภาพรวมมีการใช้ประโยชน์จากการสร้างฉางให้แก่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรยังไม่มากเท่าที่ควร ทั้งนี้ คาดว่าปัญหาและข้อจำกัดในการเก็บข้าวเปลือกในระยะยาวอาจเกิดจากอุปสรรคทางด้านเทคนิคและการขาดเทคโนโลยีทางการเก็บรักษาและการจัดการผลผลิต (Grain Storing and Handling Technology) ที่เกษตรกรควรจะได้รับจากรัฐบาล จึงได้ดำเนินการศึกษาถึงศักยภาพของการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อศึกษาถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการศึกษาศักยภาพเครื่องมือที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจมีผลกระทบอันประกอบเป็นข้อจำกัดในการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ผลจากการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้หวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากรายงานการศึกษานี้มีข้อผิดพลาดประการใดที่อาจเกิดขึ้นคณะผู้วิจัยขออภัยไว้แต่ฝ่ายเดียว

คณะผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาวิจัย "การศึกษาศักยภาพของการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร" นี้ คณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลและข้อคิดเห็นจากภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น ประธานกลุ่มเกษตรกรหรือผู้มีหน้าที่ดูแลนางข้าว คณะกรรมการบริหารนางข้าวที่ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในหลาย ๆ แห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ผู้ให้ความร่วมมือด้านข้อมูลเป็นอย่างดี คือ คุณจิรศักดิ์ เงินสิ่ง นักวิชาการสหกรณ์การเกษตร 7 กรมส่งเสริมสหกรณ์ อันเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินงานการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คณะผู้วิจัย ขอขอบขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเป็นอย่างสูงที่ได้ให้การสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ คุณวิระ พริยพันธ์ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยการผลิต กรมส่งเสริมการเกษตร และ คุณงามชื่น คงเสรี นักวิชาการเกษตร 8 สถาบันวิจัยข้าวปทุมธานี กรมวิชาการเกษตร ที่ปรึกษาโครงการมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

รายชื่อคณะผู้วิจัย

นางดาเรศร์ กิตติโยภาส	หัวหน้าโครงการ
นางสาวสุจิตกานต์ กลัมพสุต	นักวิจัย 1
นางกาญจนา เตชะเทศ	นักวิจัย 2
นายไชยยันต์ เลิศวิริยะกุล	ผู้ช่วยนักวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(1)
คำนำ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(4)
รายชื่อคณะผู้วิจัย	(5)
บทที่ 1 การดำเนินโครงการ	2
1.1 สภาพปัญหาและความเป็นมา	2
1.2 เป้าหมายการดำเนินงาน	3
1.3 ขอบเขตและแนวทางการวิจัย	4
1.4 วัตถุประสงค์	4
1.5 แนวทางดำเนินงาน	4
1.6 วิธีการดำเนินงาน	4
1.7 ขั้นตอนการดำเนินงาน	5
1.8 ปัญหาการดำเนินงาน	7
บทที่ 2 ผลการสำรวจข้อมูล	9
2.1 การสำรวจกลุ่มเกษตรกร	9
2.2 การสำรวจสหกรณ์การเกษตร	10
2.3 ข้อมูลทั่วไป	10
2.4 การใช้ประโยชน์จากฉาง	13
2.5 ค่าใช้จ่ายและรายได้	15
บทที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล	17
3.1 ผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ	17
3.2 ปัญหาและข้อจำกัด	18
3.3 แนวทางการเสริมความช่วยเหลือจากรัฐ	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 บทสรุป	27
เอกสารอ้างอิง	31
ภาคผนวก	32
ภาคผนวก ก ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อใช้ประกอบแนวทางเสริมความช่วยเหลือจากรัฐ	33
ภาคผนวก ข รายชื่อกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินการสำรวจข้อมูล	35
ภาคผนวก ค แบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจข้อมูล	42
ภาคผนวก ง ข้อมูลการสำรวจการเก็บข้าวเปลือกกระยะยาว	62
– ข้อมูลการสำรวจการเก็บข้าวเปลือกกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร	63
– ข้อมูลการสำรวจการเก็บข้าวเปลือกกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ	81
– ข้อมูลการสำรวจการเก็บข้าวเปลือกกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกร ภาคกลางและภาคใต้	99
– ข้อมูลการสำรวจการเก็บข้าวเปลือกกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกร ภาคตะวันตกและภาคตะวันออก	117

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่สำรวจข้อมูลโดยแยกตามรายภาค
ตารางที่ 2	การเปรียบเทียบประเภทและขนาดของฉางเก็บข้าวเปลือกและลานตากข้าวเปลือก ของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร
ตารางที่ 3	สถานภาพพื้นฐานของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร
ตารางที่ 4	จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจด้านการเกษตร โดยแยกตามลักษณะธุรกิจ
ตารางที่ 5	ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจค้าข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร
ตารางที่ 6	แหล่งเงินทุนประกอบธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร
ตารางที่ 7	การใช้ประโยชน์จากฉางของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร
ตารางที่ 8	ปริมาณข้าวที่เก็บรักษาไว้ในฉางของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร
ตารางที่ 9	ระยะเวลาที่เก็บรักษาข้าวไว้ในฉางของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร
ตารางที่ 10	การใช้ประโยชน์อื่นจากฉางของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร
ตารางที่ 11	ค่าใช้จ่ายจากการใช้ฉางตามจำนวนครั้งที่เก็บรักษาต่อปี
ตารางที่ 12	กำไรสุทธิที่เพิ่มขึ้นจากใช้ฉางเก็บข้าวเปลือกไว้รอราคา
ตารางที่ 13	การกู้เงินโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร
ตารางที่ 14	การใช้ประโยชน์จากเงินกู้ตามโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แผนภูมิขั้นตอนการดำเนินโครงการ	5
ภาพที่ 2 ราคาข้าวเปลือกนาปีเฉลี่ยรายเดือนปี 2536-2538	20
ภาพที่ 3 ราคาข้าวเปลือกนาปรังเฉลี่ยรายเดือนปี 2536-2538	21
ภาพที่ 4 กระบวนการกู้เงินตามโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร	21

บทที่ 1

การดำเนินโครงการ

- ⇒ สภาพปัญหาและความจำเป็น
- ⇒ เป้าหมายการดำเนินงาน
- ⇒ ขอบเขตและแนวทางการวิจัย
- ⇒ วัตถุประสงค์
- ⇒ แนวทางดำเนินงาน
- ⇒ วิธีการดำเนินงาน
- ⇒ ขั้นตอนการดำเนินงาน
- ⇒ ปัญหาการดำเนินงาน

บทที่ 1

การดำเนินโครงการ

1.1 สภาพปัญหาและความเป็นมา

เป็นที่ปรากฏอยู่เสมอว่าเกษตรกรมักจะขายข้าวเปลือกทันทีหลังจากเก็บเกี่ยวซึ่งเป็นช่วงที่ราคาของข้าวเปลือกตกต่ำ เพราะในขณะนั้นจะมีข้าวเปลือกเข้าสู่ตลาดเป็นจำนวนมากและราคาข้าวเปลือกนี้จะปรับตัวสูงขึ้นภายหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวผ่านไปประมาณหนึ่ง การที่เกษตรกรขายข้าวทันทีหลังจากเก็บเกี่ยวนี้ทำให้ได้รับราคาที่ค่อนข้างต่ำเป็นความเดือดร้อนที่เกษตรกรได้รับอยู่เป็นประจำ ซึ่งทางราชการก็ได้พยายามช่วยเหลือเกษตรกรในเรื่องนี้ โดยให้หน่วยงานของรัฐรับจำนองข้าวเปลือกเพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกร และเพื่อเป็นการกระจายจำนวนข้าวที่เข้าสู่ตลาด แต่การรับจำนองข้าวเปลือกของทางราชการนี้เป็นมาตรการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าเท่านั้น ถ้าจะแก้ไขปัญหาคือข้าวเปลือกราคาตกต่ำในฤดูเก็บเกี่ยวในระยะยาวควรต้องมีการวางระบบให้เกษตรกรสามารถจัดเก็บข้าวเปลือกไว้เองสักระยะหนึ่งเพื่อรอราคา และเพื่อให้มีโอกาสปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพตลาด ซึ่งระหว่างนี้รัฐควรให้คำแนะนำในด้านข้อมูลการตลาดแก่เกษตรกรเพื่อช่วยให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจได้ดีขึ้น และถ้าเกษตรกรสามารถรวมกันขายข้าวได้ในปริมาณที่มากพอก็น่าจะทำให้มีอำนาจต่อรองและได้รับราคาที่สูงขึ้น

แต่ในความเป็นจริง เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่นิยมเก็บข้าวไว้รอราคาทั้ง ๆ ที่ทราบถึงแนวโน้มของราคาที่จะเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นหลังฤดูการเก็บเกี่ยว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความจำเป็นด้านอื่น ๆ เช่น ต้องการใช้จ่ายเพื่อใช้จ่ายประจำวัน และใช้หนี้สินที่กู้ยืมมาลงทุนเพาะปลูก หรือเกษตรกรอาจไม่ต้องการเสี่ยงกับการเสื่อมคุณภาพของข้าวและการลงทุนเรื่องค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการเก็บรักษา เป็นต้น สถานการณ์ดังกล่าวทำให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์หาหนทางหลายอย่างมาสนับสนุนให้เกษตรกรมีโอกาสเก็บข้าวเปลือกไว้ระยะหนึ่งเพื่อรอราคาปรับตัวสูงขึ้น อันได้แก่

☆ **โครงการสร้างฉางเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร** โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มมีฉางข้าวเป็นของตนเอง ทำให้สามารถเก็บข้าวเพื่อชะลอการขายข้าวในช่วงที่ราคาผลผลิตตกต่ำ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างอำนาจต่อรองในเรื่องราคาข้าวในการดำเนินธุรกิจเก็บรวบรวมข้าวเปลือก และดำเนินการต่อไปถึงธุรกิจลานตากข้าวและโรงสีเพื่อแปรรูปเป็นข้าวสารจำหน่าย รวมถึงให้เป็นศูนย์กลางติดต่อระหว่างพ่อค้าคนกลางและสมาชิกกลุ่มในการติดต่อธุรกิจค้าข้าวเปลือกได้และสนับสนุนให้กลุ่มเพิ่มขีดความสามารถในเชิงธุรกิจ โดยสนับสนุนการสร้างฉางเก็บข้าวเปลือกขนาด 500 ตันและลานตากข้าวเปลือกขนาด 288 ตารางเมตร ให้แก่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 1 ชุด ต่อกลุ่ม เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินการในปี 2541 จะมีฉางเก็บข้าวเปลือกและลานตากข้าวที่รัฐสนับสนุนให้แก่กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มสหกรณ์การเกษตรรวมทั้งสิ้น 1,350 ฉาง-ลาน แต่จากข้อมูลเบื้องต้นพบว่ามีการใช้ประโยชน์จากฉางที่ได้รับการสนับสนุนไม่มากเท่าที่ควร

☆ โครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อชะลอการขายข้าวเปลือกของเกษตรกรในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวเช่นเดียวกัน โดยมีมาตรการให้กลุ่มเกษตรกรกู้ยืมเงินในวงเงินจำนวนกลุ่มละ 500,000 บาท เพื่อนำไปซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมาเก็บไว้ในฉางข้าวระยะหนึ่งเพื่อชะลอการขายในช่วงเวลาที่ราคาข้าวต่ำ โครงการนี้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2529 ถึงปัจจุบัน โดยกรมส่งเสริมการเกษตรขอिमเงินจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรจำนวน 300 ล้านบาท มาให้กลุ่มเกษตรกรกู้ในลักษณะเงินทุนหมุนเวียนปลอดดอกเบี้ย อย่างไรก็ตามในปี 2529-2537 กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถกู้ยืมเงินได้ เนื่องจากหลักเกณฑ์การกู้เงินไม่เอื้ออำนวย และในปี 2538 ได้มีการแก้ปัญหาด้วยการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การกู้ยืมเงินให้เหมาะสมกับสภาพของเกษตรกร แต่กระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ยังทำให้มีอุปสรรคคือทำให้เกษตรกรได้รับเงินกู้ยืมไม่ทันระยะเวลาที่ต้องการใช้เงิน กล่าวคือได้รับเงินหลังจากช่วงฤดูการเก็บข้าวไปแล้ว ทำให้เกษตรกรไม่ได้ประโยชน์จากโครงการอย่างจริงจัง และทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของขบวนการทางการตลาดตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

แต่ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกษตรกรไม่นิยมเก็บข้าวไว้เพื่อรอราคา ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอที่จะใช้เป็นแนวทางที่จะวางระบบให้มีความเป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ถ้านำมาประกอบกับความช่วยเหลือของทางราชการ ก็จะช่วยให้การวางระบบเพื่อช่วยเกษตรกรให้มีรายได้เพิ่มขึ้นโดยการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวไว้รอราคามีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้สูงขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรในด้านนี้ ยังจะช่วยให้การถ่ายทอดเทคโนโลยีในการเก็บรักษาข้าวเปลือกระยะยาวไว้รอราคาเป็นไปอย่างรัดกุมและครอบคลุมเนื้อหาที่เกษตรกรยังขาดอยู่เพื่อช่วยเสริมให้ความสำเร็จในเชิงธุรกิจมีความเป็นไปได้สูงขึ้น ดังนั้น การถ่ายทอดเทคโนโลยีจึงจะเป็นทั้งในด้านเทคนิคการเก็บรักษาข้าวเปลือก รวมไปถึงการจัดการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น การจัดหาข้อมูลเพื่อวางแผนการตลาด และการวิเคราะห์ความคุ้มทุน เป็นต้น

1.2 เป้าหมายการดำเนินงาน

การศึกษาศักยภาพของการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีเป้าหมายเพื่อ

- ☆ การประเมินสภาพภาพการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรในปัจจุบัน
- ☆ วิเคราะห์หาสาเหตุที่จำกัดความสามารถในการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวของเกษตรกร
- ☆ สำรวจความต้องการความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีเพิ่มเติมจากรัฐบาล

1.3 ขอบเขตและแนวทางการวิจัย

การวิจัยในโครงการนี้ จะเป็นการสำรวจเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรซึ่งได้รับการสนับสนุนการสร้างจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปี 2536 และ 2537 เท่านั้น ข้อมูลที่สำรวจจะครอบคลุมถึงข้อมูลด้านสภาพพื้นฐานด้านการใช้เทคโนโลยีการจัดการ และข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดและธุรกิจค้าข้าว ด้านการใช้ประโยชน์จากฉาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการเก็บข้าวเปลือกระยะยาว

1.4 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของโครงการ 'การศึกษาศักยภาพของการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร' มีดังต่อไปนี้

- 1.4.1 เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรักษาข้าวเปลือกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร
- 1.4.2 ใช้ข้อมูลที่ได้อาจจากการสำรวจเพื่อวางกลยุทธ์ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเก็บรักษาข้าวเปลือกระยะยาว
- 1.4.3 เตรียมโครงการทดสอบกลยุทธ์การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเก็บรักษาข้าวเปลือกระยะยาวระดับกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร
- 1.4.3 ประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องเสนอแก่หน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่รับผิดชอบโครงการสนับสนุนฉางข้าวให้แก่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

1.5 แนวทางการดำเนินงาน

กรมส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นกรมส่งเสริมสหกรณ์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ และศูนย์ส่งเสริมจัดการการเกษตร ดำเนินการสำรวจข้อมูลการเก็บรักษาข้าวเปลือกจากกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนฉางข้าวเปลือกจากทางราชการ เพื่อวิเคราะห์และสรุปเป็นข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเตรียมกลยุทธ์การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเก็บรักษาข้าวเปลือกระยะยาวในระดับกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรต่อไป

1.6 วิธีการดำเนินงาน

ดำเนินการสำรวจข้อมูลแล้วรวบรวม นำมาวิเคราะห์และสรุปเป็นผลการวิจัยโดยมีหน่วยงานที่ทำภารกิจประกอบด้วย
 หน่วยงานหลัก คือ กรมส่งเสริมการเกษตร
 หน่วยงานร่วม คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และหน่วยงานในท้องถิ่น

☆ ภาพรวมงาน

ประสานงานและวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการที่สถาบันพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยการผลิต กรมส่งเสริมการเกษตร กรุงเทพมหานคร

☆ การสำรวจข้อมูล

มีแผนดำเนินการสำรวจข้อมูลกับกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ที่ได้รับการสนับสนุนจากข้าวเปลือกจากรัฐบาลในปีงบประมาณ 2526 และ 2537 จำนวน 80 แห่ง จากจำนวนทั้งสิ้น 340 แห่ง โดยสำรวจตามสัดส่วนความมาก-น้อย ของจำนวนฉางดังนี้

☆ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	31	แห่ง
☆ ภาคเหนือ	20	แห่ง
☆ ภาคตะวันออก	12	แห่ง
☆ ภาคกลาง	7	แห่ง
☆ ภาคตะวันออก	6	แห่ง
☆ ภาคใต้	4	แห่ง

1.7 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา (วัน)	2538										2539				
			มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
1.	ลงนามสัญญา	20	■														
2.	จัดเตรียมแบบสอบถาม	30		■													
3.	ทดสอบและปรับปรุงแบบสอบถาม	50			■	■											
4.	สำรวจข้อมูล	120				■	■	■	■	■	■	■	■				
5.	วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ	60											■	■			
6.	จัดเตรียมกลยุทธ์	30													■	■	
7.	ประชุมระดมความคิดเห็น	1													■		
8.	จัดทำข้อเสนอโครงการ	30														■	■
9.	จัดทำรายงานที่สมบูรณ์ของโครงการ	30															■

ภาพที่ 1 แผนภูมิขั้นตอนการดำเนินโครงการ

1.7.1 จัดทำแบบสอบถาม

ได้ดำเนินการจัดเตรียมแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสอบถามข้อมูลการใช้ประโยชน์จากฉางเก็บข้าวเปลือกจากกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร และได้มีการทดสอบปรับปรุงแบบสอบถามในช่วงแรกของโครงการ จนกระทั่งได้แบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจ ข้อมูลดังแสดงในภาคผนวก ข

1.7.2 การสำรวจข้อมูล

☆ วิธีการสำรวจข้อมูล

การดำเนินการสำรวจข้อมูลสำหรับโครงการนี้ ใช้วิธีการให้เจ้าหน้าที่โครงการออกไปดำเนินการสอบถามกับคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ณ ที่แห่งนั้น ๆ ด้วยตนเอง จำนวนร้อยละ 43 และใช้วิธีการรวบรวมคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรแล้วแจกแบบสอบถามให้กรอกโดยมีเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาจำนวนร้อยละ 57 รายละเอียดแบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจแสดงในภาคผนวก ค

☆ เป้าหมายการสำรวจ

ดำเนินการสำรวจข้อมูลการใช้ประโยชน์จากฉางของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร จำนวนทั้งสิ้น 174 แห่งทั่วประเทศ คิดเป็นร้อยละ 218 จากแผนดำเนินการ โดยแบ่งตามสัดส่วนความมาก-น้อยตามรายภาค หรือคิดเป็นร้อยละ 51 จากจำนวนที่ได้รับสนับสนุนจากรัฐบาลในปี 2536 และ 2537 ซึ่งมีจำนวนรวม 340 แห่ง อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลที่สามารถใช้ในการวิเคราะห์ได้ 143 แห่ง โดยแยกตามรายภาคดังตารางที่ 1 สำหรับรายชื่อกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินการสำรวจแสดงในภาคผนวก ข

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่สำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกตามรายภาค

ภาค	กลุ่มเกษตรกร (แห่ง)	สหกรณ์การเกษตร (แห่ง)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	65	16
ภาคเหนือ	16	7
ภาคกลาง	9	4
ภาคตะวันตก	8	2
ภาคใต้	8	1
ภาคตะวันออก	5	2
รวม	111	32

1.7.3 การวิเคราะห์

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่กรมส่งเสริมการเกษตร โดยชั้นแรกวิเคราะห์ในทุกหัวข้อที่ทำการสำรวจแล้วจึงทำการจัดกลุ่มข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ต่อไป ผลการสำรวจข้อมูลแสดงไว้ในบทที่ 2 และภาคผนวก ง ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงไว้ในบทที่ 3

1.7.4 การประชุมระดมความคิด

ได้มีการเชิญผู้เกี่ยวข้องกับการวางแผน วิจัย ส่งเสริม พัฒนา ผู้ประกอบการและผู้จำหน่าย ข้าว มาเพื่อให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นเพื่อใช้ประกอบแนวทางเสริมการช่วยเหลือจากรัฐบาล ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ประกอบการจำนวน 39 คน จาก 12 หน่วยงาน ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมการค้าภายใน มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์บริษัทพหุมาโฮล จำกัด กลุ่มบริษัทเกษตรรุ่งเรือง บริษัทนิมามีข้าว ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิริชนะ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ก

1.8 ปัญหาการดำเนินงาน

1.8.1 ด้านการจัดการ โดยทั่วไป ไม่พบปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ

1.8.2 ด้านการสำรวจ

☆ การไม่พบบุคคลเป้าหมายที่จะให้ข้อมูลเนื่องจากอาจไม่ใช่ศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรม หรือดำเนินชีวิตประจำวัน

☆ การบันทึกข้อมูลของกลุ่มเกษตรกร ข้อมูลการใช้ฉางไม่ได้ถูกบันทึกไว้หรือบางกรณีกลุ่มเกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหาร ทำให้ไม่มีความต่อเนื่องของการบันทึกข้อมูลหรือติดตามข้อมูลเดิม

☆ การเกิดอุทกภัยในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึง ตุลาคม 2538 ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปสำรวจข้อมูลได้สะดวก และพื้นที่นาของเกษตรกรเสียหาย ทำให้ไม่สามารถสำรวจข้อมูลในช่วงเวลาดังกล่าวที่กำหนดเป็นแผนการดำเนินงานไว้

บทที่ 2

ผลการสำรวจข้อมูล

- ⇒ การสำรวจกลุ่มเกษตรกร
- ⇒ การสำรวจสหกรณ์การเกษตร
- ⇒ ข้อมูลทั่วไป
- ⇒ การใช้ประโยชน์จากฉาง
- ⇒ ค่าใช้จ่ายและรายได้

บทที่ 2 ผลการสำรวจข้อมูล

จากการสำรวจข้อมูลกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรทั้งสิ้น 134 แห่ง สามารถสรุปเปรียบเทียบประเภทและขนาดของฉางเก็บข้าวเปลือกและลานตากข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรได้ดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบประเภทและขนาดฉางเก็บข้าวเปลือกและลานตากข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

ผู้ดำเนินการ	ประเภทฉาง (%)		ความจุฉาง (%)			ขนาดลานตาก (%)	
	ไม้	คอนกรีต	500 ตัน	501-1,000 ตัน	>1,000 ตัน	<1,000 ตรม.	>1,000 ตรม.
กลุ่มเกษตรกร	70.3	29.9	94.6	4.5	0.9	100.0	-
สหกรณ์การเกษตร	43.7	56.3	65.6	21.9	15.5	68.8	31.2

2.1 การสำรวจกลุ่มเกษตรกร

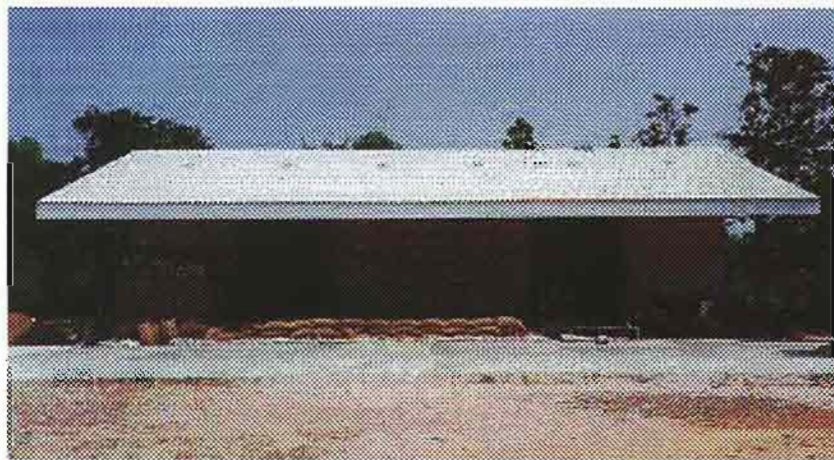
ดำเนินการสำรวจข้อมูลกับกลุ่มเกษตรกรจำนวน 111 แห่ง ใน 39 จังหวัด ลักษณะฉางเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นฉางไม้ยกพื้นขนาด 500 ตัน และมีลานตากข้าวเปลือกขนาดเล็กกว่า 1,000 ตารางเมตร อยู่ในบริเวณเดียวกัน สถานที่ตั้งจะห่างจากโรงสีและเครื่องอบในระยะทางมากกว่า 10 กิโลเมตร เป็นจำนวนร้อยละ 64.9 และ 85.6 ตามลำดับ เส้นทางคมนาคมจะมีถนนลาดยางติดกับสถานที่ตั้งร้อยละ 36.1 และอยู่ในระยะทางไม่เกิน 5 กิโลเมตร ร้อยละ 48.6 สำหรับสาธารณูปโภคบริเวณฉางนั้นส่วนใหญ่จะมีไฟฟ้าแสงสว่างคือร้อยละ 70.3 แต่ระบบประปาและโทรศัพท์ยังมีน้อยมากเพียงร้อยละ 33.3 และ 15.3 ตามลำดับ

รูปที่ 1 ฉางเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร

2.2 การสำรวจสหกรณ์การเกษตร

ดำเนินการสำรวจข้อมูลกับสหกรณ์การเกษตรจำนวน 32 แห่ง ใน 23 จังหวัด ลักษณะของฉางเก็บข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นฉางคอนกรีตไม่ยกพื้น การที่สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่เลือกที่จะสร้างฉางประเภทนี้เนื่องจากสภาวะการขาดแคลนแรงงานและความสะดวกในการขนถ่ายข้าว สหกรณ์การเกษตรประมาณร้อยละ 30 มีฉางเก็บข้าวเปลือกเป็นของตนเองอยู่แล้วก่อนที่จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลตามโครงการเก็บข้าวเปลือกขนาดของลานตากข้าวเปลือกส่วนใหญ่ร้อยละ 68.8 มีขนาดเล็กกว่า 1,000 ตารางเมตร โดยมีร้อยละ 10.4 ที่ไม่ได้อยู่ในบริเวณเดียวกับฉาง สถานที่ตั้งห่างอยู่จากโรงสีและเครื่องอบในระยะทางมากกว่า 10 กิโลเมตร เป็นจำนวนร้อยละ 40.6 และ 65.5 ตามลำดับ เส้นทางคมนาคมติดกับถนนลาดยางร้อยละ 93.8 ส่วนสาธารณูปโภคด้านระบบไฟฟ้าแสงสว่าง ประปา และโทรศัพท์จะพร้อมกว่ากลุ่มเกษตรกรคือ มีจำนวนร้อยละ 93.8, 78.1 และ 81.3 ตามลำดับ

รูปที่ 2 ฉางเก็บข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตร

2.3 ข้อมูลทั่วไป

เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการสำรวจกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร สามารถจัดกลุ่มข้อมูลออกเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ของฉางได้ดังนี้

2.3.1 สถานภาพพื้นฐาน

จากการสำรวจข้อมูลพบว่า ปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมและศักยภาพในการดำเนินธุรกิจค้าข้าวเปลือกและเอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์จากฉางเก็บข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตรมีมากกว่ากลุ่มเกษตรกร เช่น ทรัพย์สินที่จำเป็น อาทิ ที่ดิน อาคารสำนักงาน ระบบติดต่อสื่อสาร อุปกรณ์ประกอบการดำเนินธุรกิจ และกิจกรรมต่อเนื่องที่เอื้อต่อการดำเนินงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดความแตกต่างของการใช้ประโยชน์จากฉางระหว่างกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรได้ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สถานภาพพื้นฐานของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

รายการ	กลุ่มเกษตรกร	สหกรณ์การเกษตร
☒ พื้นที่การเกษตร	8 พันไร่	89 พันไร่
☒ ที่ดิน	83.8 %	100.0 %
☒ อาคารสำนักงาน	45.9 %	100.0 %
☒ โทรศัพท์	18.9 %	81.3 %
☒ รถบรรทุก	5.0 %	29.2 %
☒ เครื่องซัง 10-50 ตัน	19.8 %	93.8 %
☒ ธุรกิจค้าข้าวเปลือก	69.4 %	96.9 %
☒ ธุรกิจโรงสี	8.1 %	28.1 %

2.3.2 การดำเนินธุรกิจ

ลักษณะการดำเนินธุรกิจด้านการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรจะคล้ายคลึงกัน คือมีการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรโดยจะเป็นผลผลิตข้าวและพืชไร่เท่านั้น นอกจากนั้นก็จะมีการจำหน่ายสินค้าทั้งด้านปัจจัยการผลิตและสินค้าอุปโภคบริโภค จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มเกษตรกรร้อยละ 69.4 ดำเนินการรับซื้อข้าว แต่มีจำนวนที่น้อยมากที่รับซื้อผลผลิตพืชไร่ ในส่วนของสหกรณ์การเกษตรนั้น ดำเนินการรับซื้อข้าวและพืชไร่ในปริมาณถึงร้อยละ 96.9 และ 62.5 ตามลำดับ ส่วนการจำหน่ายสินค้านั้นปุ๋ยจะเป็นสินค้าที่มีการจำหน่ายมากที่สุดคือมีถึงร้อยละ 86.5 ของกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 90.6 ของสหกรณ์การเกษตร สำหรับสินค้าชนิดอื่น เช่น เมล็ดพันธุ์ สารเคมีสินค้าอุปโภคบริโภค นั้นโดยเฉลี่ย มีกลุ่มเกษตรกรไม่เกินร้อยละ 17 ที่ทำการจำหน่าย ส่วนสหกรณ์การเกษตรมีจำนวนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 50 ที่ดำเนินการ

ตารางที่ 4 จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจด้านการเกษตรโดยแยกตามลักษณะธุรกิจ

ลักษณะธุรกิจ	กลุ่มเกษตรกร (%)	สหกรณ์การเกษตร (%)
การรับซื้อผลผลิตเกษตร		
ข้าว	69.4	96.9
พืชไร่	12.6	62.5
การจำหน่ายสินค้า		
ปุ๋ย	86.5	90.6
เมล็ดพันธุ์	24.3	40.6
สารเคมี	14.4	46.8
สินค้าอุปโภคบริโภค	10.8	65.6

และเมื่อพิจารณาเฉพาะการดำเนินธุรกิจค้าข้าวเปลือกของทั้งสองกลุ่ม พบว่าลักษณะการดำเนินธุรกิจจะแตกต่างกัน คือกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 59.7 จะรับซื้อข้าวเปลือกเพื่อรวบรวมขาย ส่วนสหกรณ์การเกษตรจะซื้อข้าวเปลือกเพื่อเก็บไว้รอราคาโดยไม่มีการตากลานร้อยละ 70.9 และแหล่งตลาดในการขายข้าวเปลือกนั้นจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือจะขายให้กับโรงสีและพ่อค้าคนกลาง ในจำนวนร้อยละ 76.6 และ 23.4 ของกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 77.4 และ 35.5 ของสหกรณ์การเกษตร ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าจากกลุ่มเกษตรกรทั้งสิ้นร้อยละ 69.4 ที่ดำเนินการมีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจค้าข้าวน้อยกว่า 5 ปีถึงร้อยละ 88.3 ส่วนสหกรณ์การเกษตรนั้น ประมาณร้อยละ 60 จากจำนวนดำเนินการทั้งสิ้นร้อยละ 96.9 มีประสบการณ์ในด้านนี้มากกว่า 10 ปี กล่าวคือการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรนอกจากจะแตกต่างกันที่จำนวนแล้ว ระยะเวลาในการประกอบการยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่แสดงถึงศักยภาพพื้นฐานของทั้งสองกลุ่มอีกด้วย รายละเอียดดังที่กล่าวแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจค้าข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

ผู้ดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ (%)			
	มากกว่า 20 ปี	10-20 ปี	5-9 ปี	น้อยกว่า 5 ปี
กลุ่มเกษตรกร	1.3	5.2	5.2	88.3
สหกรณ์การเกษตร	35.5	25.8	16.1	22.6

2.3.3 เงินทุนประกอบธุรกิจ

จากตารางที่ 6 พบว่าแหล่งเงินทุนในการประกอบธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตรจะคล้ายคลึงกัน คือ ใช้จากทุนหมุนเวียนของกลุ่มเองส่วนหนึ่งและจากเงินกู้ยืมอีกส่วนหนึ่ง โดยกลุ่มเกษตรกรร้อยละ 49.5 ใช้จากเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มเองซึ่งมีอยู่ในปริมาณเฉลี่ย 0.4 ล้านบาท และสหกรณ์การเกษตรร้อยละ 77.4 ใช้จากเงินทุนหมุนเวียนของตนเองแต่มีปริมาณที่แตกต่างจากกลุ่มเกษตรกรโดยสิ้นเชิงคือเฉลี่ย 29.2 ล้านบาท ส่วนเงินทุนที่มาจากการกู้ยืมนั้น กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 71.4 ใช้เงินทุนจากการกู้ยืมในวงเงินประมาณ 0.6 ล้านบาท แต่ส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 76.6 เป็นเงินกู้ยืมจากโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นโครงการช่วยเหลือจากภาครัฐ ส่วนสหกรณ์การเกษตรนั้นมีการลงทุนกู้ยืมถึงร้อยละ 87.1 ในวงเงินประมาณ 18.7 ล้านบาท และร้อยละ 77.8 ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมดเป็นการกู้ยืมดอกเบี้ยจากธนาคาร เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของเงินทุนประกอบธุรกิจต่อพื้นที่การเกษตรพบว่ากลุ่มเกษตรกรมีเงินลงทุน ประมาณ 130 บาทต่อไร่ ส่วนสหกรณ์การเกษตรมีเงินลงทุนประมาณ 540 บาทต่อไร่ ซึ่งเป็นข้อแตกต่างอีกจุดหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมและศักยภาพในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรยังประสบปัญหาด้านเงินทุนในการประกอบธุรกิจหรือขยายกิจการถึงร้อยละ 75 และ 71.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แหล่งเงินทุนประกอบธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

แหล่งเงินทุน	กลุ่มเกษตรกร	สหกรณ์การเกษตร
◇ ทุนหมุนเวียน	49.5 % (0.4 ล้าน)	77.4 % (29.2 ล้าน)
◇ เงินกู้	56.8 % (0.6 ล้าน)	87.1 % (18.7 ล้าน)
✧ ธ.ก.ส.	7.9 %	77.8 %
✧ โครงการช่วยเหลือจากรัฐ	76.6 %	51.6 %

2.4 การใช้ประโยชน์จากฉาง

การใช้ประโยชน์จากฉางในลักษณะของการร่วมมือกันของสมาชิกกลุ่มดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินธุรกิจเพื่อให้มีการใช้ฉางในการเก็บรักษาและรวบรวมผลผลิตการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวเปลือกเพื่อก่อให้เกิดรายได้หรือการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตการเกษตร เช่น การรับจ้างเก็บหรือการรับฝากเก็บ ในระยะเวลาการเก็บตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไป พบว่าสามารถแบ่งกลุ่มการใช้ประโยชน์จากฉางได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากฉางเป็นประจำ กลุ่มที่เคยใช้ (แต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้) และกลุ่มที่ไม่เคยใช้เลย สรุปจำนวนดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การใช้ประโยชน์จากฉางของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

ผู้ดำเนินการ	จำนวนกลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากฉาง (%)		
	ใช้เป็นประจำ	เคยใช้	ไม่เคยใช้
กลุ่มเกษตรกร	55.9	17.1	27.0
ตะวันออกเฉียงเหนือ	66.7	15.2	18.1
กลาง	33.3	11.1	55.5
ใต้	87.5	—	12.5
เหนือ	26.7	33.3	40.0
ตะวันออก	20.0	—	80.0
ตะวันตก	37.5	37.5	25.0
สหกรณ์การเกษตร	90.6	3.1	6.3

นั่นคือ จำนวนเฉลี่ยของการใช้ประโยชน์เป็นประจำของกลุ่มเกษตรกรมีเพียงร้อยละ 55.9 และยังเป็นการใช้ประโยชน์มากเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้เท่านั้น ซึ่งเป็นภาคที่มีการดำเนินกิจกรรมรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากสมาชิกอยู่แล้วถึงร้อยละ 82 ส่วนภาคอื่น ๆ มีจำนวนการใช้งานค่อนข้างน้อยมาก (ร้อยละ 20-30) โดยเฉพาะภาคกลางและภาคตะวันออกมีจำนวนกลุ่มเกษตรกรที่ไม่เคยใช้ประโยชน์จากฉางสูงเกินกว่าร้อยละ 50 สาเหตุหลักก็คือกลุ่มเกษตรกรไม่มีเงินทุนเพียงพอในการรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิก และเป็นการยากที่จะรวบรวมข้าวจากสมาชิกในลักษณะฝากเก็บหรือฝากขายได้ เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ต้องการเงินจากการขายผลผลิตมาใช้จ่ายหรือชำระหนี้สินที่ลงทุนไปในการเพาะปลูก และอีกสาเหตุหนึ่งคือกลุ่มฯ ไม่มีแผนการดำเนินงานรองรับ ดังนั้นเมื่อฉางก่อสร้างเสร็จในระยะเวลาใกล้เคียงกับฤดูกาลเก็บเกี่ยวจึงทำให้กลุ่มฯ ไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินงาน ส่วนภาคเหนือและภาคตะวันตกพบว่าปัจจุบันส่วนใหญ่ได้เลิกใช้ประโยชน์จากฉางไปแล้วเนื่องจากไม่ประสบผลสำเร็จในการรวบรวมข้าวเปลือกจากสมาชิก แต่ในส่วนของกลุ่มสหกรณ์การเกษตรมีจำนวนเฉลี่ยของการใช้ประโยชน์เป็นประจำถึงร้อยละ 90.6

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากตารางที่ 8 และ 9 ที่แสดงปริมาณข้าวที่เก็บในฉางและระยะเวลาที่เก็บพบว่าสหกรณ์การเกษตรมีปริมาณการเก็บข้าวเปลือกจำนวนมากกว่า 400 ตันต่อปี ถึงร้อยละ 72.4 และมีระยะเวลาการเก็บนานมาก 4 เดือน ถึงร้อยละ 65.6 ในส่วนของกลุ่มเกษตรกรที่มีการใช้ประโยชน์จากฉางมาก (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้) ก็มีปริมาณการเก็บข้าวเปลือกส่วนใหญ่จำนวนน้อยกว่า 100 ตันต่อปี และระยะเวลาในการเก็บส่วนใหญ่ไม่นานกว่า 4 เดือน

ตารางที่ 8 ปริมาณข้าวที่เก็บรักษาไว้ในฉางของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

ปริมาณ (ตัน)	กลุ่มเกษตรกร (%)		สหกรณ์การเกษตร (%)
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	
น้อยกว่า 100	47.7	85.7	10.3
100-200	13.7	14.3	10.3
201-300	6.8	-	3.5
301-400	6.8	-	3.5
มากกว่า 400	25.0	-	72.4

ตารางที่ 9 ระยะเวลาเก็บรักษาข้าวไว้ในฉางของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

ระยะเวลา (เดือน)	กลุ่มเกษตรกร (%)		สหกรณ์การเกษตร (%)
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	
1	9.1	–	3.5
2	13.6	28.6	10.3
3	20.5	71.4	10.3
4	9.1	–	10.3
มากกว่า 4	47.7	–	65.6

นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 73.9 และสหกรณ์การเกษตรร้อยละ 25 มีการใช้ประโยชน์จากฉาง โดยส่วนใหญ่จะทำการใช้ประโยชน์ในขณะดำเนินการเก็บข้าว ลักษณะของการใช้ประโยชน์นั้นพบว่าส่วนใหญ่ของกลุ่มเกษตรกรคือร้อยละ 85.4 และทั้งหมดของสหกรณ์การเกษตรใช้เพื่อการเก็บปุ๋ย รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การใช้ประโยชน์จากฉางของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

การใช้ประโยชน์	กลุ่มเกษตรกร (%)	สหกรณ์การเกษตร (%)
เก็บปุ๋ย	85.4	100.0
เก็บพืชไร่	20.7	–
ห้องเก็บของ	17.1	–
เก็บยาปราบศัตรูพืช	9.8	12.5
อื่น ๆ	25.6	37.5

2.5 ค่าใช้จ่ายและรายได้

การดำเนินธุรกิจค้าข้าวเปลือกในลักษณะเก็บข้าวเปลือกไว้รอราคาของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินการสำรวจนั้น พบว่าค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในระหว่างการประกอบการของกลุ่มเกษตรกรนั้นคือค่าแรงงานในการขนถ่ายข้าว ค่าขนส่งในการรับซื้อ และการชั่งน้ำหนักข้าว ในอัตราเฉลี่ย 107 บาทต่อตัน และในส่วนของสหกรณ์การเกษตรจะมีค่าใช้จ่ายเฉพาะแรงงานขนถ่าย และค่าขนส่งเวลารับซื้อ ในอัตราเฉลี่ย 63 บาทต่อตัน สำหรับรายได้สุทธิที่เกิดจากการประกอบการของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรเฉลี่ยประมาณ 118 บาทต่อตัน และ 100 บาทต่อตัน ตามลำดับ จะเห็นได้ว่ารายได้สุทธิของกลุ่มเกษตรกรสูงกว่าสหกรณ์การเกษตรเล็กน้อย แต่ถ้าเปรียบเทียบสัดส่วนการลงทุนและรายได้สุทธิที่เกิดขึ้นพบว่าอัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนของกลุ่มเกษตรกรจะน้อยกว่าสหกรณ์การเกษตรเล็กน้อยคือ 1 : 1.1 และ 1 : 1.6 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าเนื่องจากสหกรณ์การเกษตรมีข้อได้เปรียบในด้านปัจจัยพื้นฐาน ซึ่งทำให้ลดต้นทุนในการดำเนินการ เช่น เครื่องจักร รถบรรทุก แรงงานประจำ เป็นต้น

บทที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

- ⇒ ผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ
- ⇒ ปัญหาและข้อจำกัด
- ⇒ แนวทางการเสริมความช่วยเหลือจากรัฐบาล

บทที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ

จากนโยบายสนับสนุนให้เกษตรกรมีโอกาสดึงข้าวเปลือกไว้ระยะหนึ่งเพื่อชะลอการขายในช่วงที่ราคาข้าวตกต่ำ โดยสนับสนุนงบประมาณสร้างฉางเก็บข้าวเปลือกให้กับกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรตั้งแต่ปี 2536-2541 คิดเป็นมูลค่าการลงทุนรวมของรัฐกว่า 2,700 ล้านบาท ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้รับจากการสนับสนุนดังกล่าวนอกเหนือจาก ทำให้มีการชะลอปริมาณข้าวออกสู่ตลาดในระยะเวลาเดียวกันซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างอำนาจต่อรองในเรื่องราคาข้าว อีกทั้งยังเพิ่มขีดความสามารถในเชิงธุรกิจของเกษตรกรแล้วนั้น การใช้ประโยชน์จากฉางอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ควรจะต้องพิจารณาผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจด้วย สรศักดิ์, 2538 ได้คำนวณผลตอบแทนจากการใช้ฉางเก็บข้าวเปลือกในเชิงเศรษฐกิจเบื้องต้นไว้เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ประโยชน์จากฉางดังนี้

จุดคุ้มทุนของการลงทุนสร้างฉางเก็บข้าวเปลือก

มูลค่าฉางขนาดความจุ 500 ตัน	=	2 ล้านบาท
ค่าเสื่อมราคา	=	90,000 บาทต่อปี
ต้นทุนผันแปร (2.5%) (ค่าซื้ออุปกรณ์+ค่าไฟฟ้า+ค่าน้ำ+ค่าแรงงาน และอื่น ๆ)	=	50,000 บาทต่อปี
รวมเป็นต้นทุนเฉลี่ย	=	140,000 บาทต่อปี

หมายถึง จุดคุ้มทุนตรงที่รายได้ที่เกิดจากการเก็บข้าวเปลือกของฉางจะเท่ากับ 140,000 บาทต่อปี หรือ 280 บาทต่อตัน แต่ถ้ามีสมมุติฐานว่ามีการเก็บข้าวได้มากกว่า 1 ครั้งต่อปีและคิดจากการนำข้าวเข้าเก็บเต็มปริมาณความจุฉาง 500 ตัน

ดังนั้น ค่าใช้จ่ายจากการใช้ฉางจะลดลงตามจำนวนครั้งที่เก็บรักษาข้าวต่อปี รายละเอียดของค่าใช้จ่ายที่ลดลงแสดงดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าใช้จ่ายจากการใช้ฉางตามจำนวนครั้งที่เก็บรักษาต่อปี (สรศักดิ์, 2538)

จำนวนครั้งที่เก็บต่อปี	ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น (บาท/ปี)	ต้นทุน (บาท/ตัน)	รายได้ที่จุดคุ้มทุน (บาท/ตัน)
1	140,000	280	280
2	70,000	140	140
3	46,667	94	94

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะเห็นว่าเมื่อค่าใช้จ่ายลดลงตามจำนวนครั้งที่นำข้าวเข้าเก็บรักษาเต็มปริมาณ ความจุแล้ว ต้นทุนในการเก็บตอต้นข้าวเปลือกก็จะลดลงตามไปด้วย ซึ่งก็หมายถึงรายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงราคาข้าวที่เพิ่มขึ้นหลังจากเก็บไว้รอราคาด้วยว่าต้องไม่น้อยกว่ารายได้ที่จุดคุ้มทุน เกษตรกรจึงจะมีกำไรเกิดขึ้นจากการดำเนินงานในเชิงเศรษฐกิจ กล่าวคือ การรวบรวมข้าวเข้าเก็บไว้ในฉางเพื่อรอราคาในปริมาณ 500, 1,000, และ 1,500 ตันต่อปี นั้น ราคาข้าวที่เพิ่มขึ้นควรจะอยู่ในอัตราที่ 280, 140, และ 94 บาทต่อตัน ตามลำดับ เกษตรกรจึงจะเกิดความคุ้มทุนในการใช้ฉาง หรืออาจกล่าวได้ว่า ในเชิงเศรษฐกิจจะต้องมีการวางแผนและจัดการในธุรกิจเก็บรักษาข้าวเปลือกไว้รอราคาให้ได้ผลตอบแทนไม่น้อยกว่ามูลค่าที่กล่าวมา ตารางที่ 12 เป็นการคำนวณกำไรสุทธิเมื่อพิจารณาจากรายได้ที่จุดคุ้มทุนตามราคาข้าวที่เพิ่มขึ้นต่อตันและจำนวนครั้งที่นำข้าวเข้าเก็บในฉางเพื่อรอราคา

ตารางที่ 12 กำไรสุทธิที่เพิ่มขึ้นจากการใช้ฉางเก็บข้าวเปลือกเพื่อรอราคา

ราคาเพิ่มขึ้น (บาทต่อตัน)	กำไรสุทธิ ตามจำนวนครั้งที่เก็บ (บาทต่อปี)		
	1 ครั้ง	2 ครั้ง	3 ครั้ง
94	- 93,000	- 23,000	0
140	- 70,000	0	23,000
280	0	70,000	93,000
300	10,000	80,000	103,000
400	60,000	130,000	153,000
500	110,000	180,000	203,000
600	160,000	230,000	253,000
700	210,000	280,000	303,000
800	260,000	330,000	353,000
900	310,000	380,000	403,000
1,000	360,000	430,000	453,000

3.2 ปัญหาและข้อจำกัด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจพบว่าในส่วนของผู้ประกอบการเกษตรแม้จะมีปัญหาและข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากฉางเพื่อการเก็บรักษาข้าวเปลือกบางประการ แต่เนื่องจากสถานภาพพื้นฐาน ระบบการบริหาร การจัดการ รวมถึงสถานการณ์ทางด้านการเงินที่มีศักยภาพสูงกว่าและมีความสมบูรณ์กว่ากลุ่มเกษตรกร เห็นได้จากสถานการณ์การเกษตรถึงร้อยละ 97 ดำเนินธุรกิจค้าข้าวเปลือกและมีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจมากกว่า 10 ปีถึงร้อยละ 61.3

ซึ่งทำให้มีความมั่นใจในการหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนอื่นมาดำเนินกิจการ โดยเมื่อพิจารณาเงินทุนจากการกู้ยืมในจำนวน 18.7 ล้านบาทของสหกรณ์การเกษตรนั้น พบว่าร้อยละ 77.8 ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมดเป็นการกู้เสียดอกเบี้ยจากธนาคาร อีกทั้งการดำเนินธุรกิจที่หลากหลายทำให้มีรายได้จากธุรกิจหลายประเภท จึงสามารถนำรายได้ดังกล่าวมาหมุนเวียนทดแทนกันได้ ทำให้มีสัดส่วนของเงินลงทุนต่อพื้นที่ทำการเกษตรถึง 540 บาทต่อไร่ จึงเป็นผลให้เกิดการใช้ฉางสูงถึงร้อยละ 90.6 และมีปริมาณการเก็บข้าวเปลือกจำนวนมากกว่า 400 ตันต่อปี ซึ่งนับว่าเป็นส่วนที่ไม่เร่งด่วนในการเสริมความช่วยเหลือจากภาครัฐ แต่ในส่วนของกลุ่มเกษตรกรซึ่งมีการใช้ฉางเพียงร้อยละ 55.9 และแม้ในกลุ่มที่ใช้ฉางมากคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ก็มีปริมาณเก็บข้าวส่วนใหญ่จำนวนน้อยกว่า 100 ตันต่อปี ในส่วนนี้จึงเป็นส่วนที่ต้องให้ความสำคัญในการพิจารณาเสริมความช่วยเหลือจากภาครัฐ ส่วนปัญหาและข้อจำกัดที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินกิจการข้าวเปลือกกระบวนยาวของกลุ่มเกษตรกรสามารถสรุปได้ดังนี้

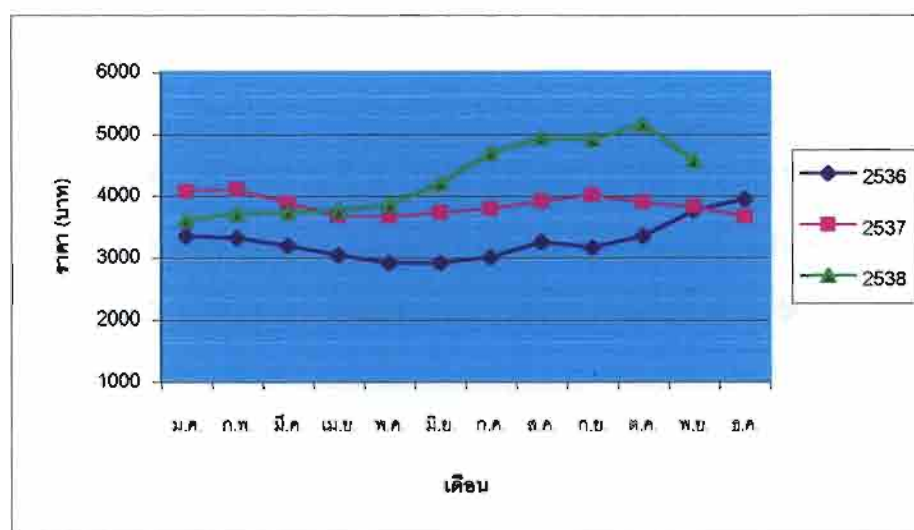
3.2.1 ข้อจำกัดด้านเงินทุน

จากการสำรวจพบว่ากลุ่มเกษตรกรถึงร้อยละ 75 ประสบปัญหาด้านเงินทุนในการประกอบธุรกิจค้าข้าวเปลือก เนื่องจากปริมาณเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มมีน้อยคือเฉลี่ย 0.4 ล้านบาท หรือเมื่อเทียบกับพื้นที่ทำการเกษตรรวมกลุ่มเกษตรกรจะมีเงินลงทุนเฉลี่ยเพียง 130 บาทต่อไร่ ดังนั้นเมื่อพิจารณาสถานการณ์การเงินของกลุ่มเกษตรกรในปัจจุบันพบว่าเงินทุนเป็นองค์ประกอบหลักประการหนึ่งที่จะส่งผลให้กิจการค้าข้าวเปลือกกระบวนยาวมีความเป็นไปได้ ดังนั้นเงินทุนหลักในการดำเนินกิจการค้าข้าวเปลือกมาจากเงินทุนตามโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร จากการสำรวจกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 61.3 ได้ดำเนินการขอกู้เงิน และได้รับการอนุมัติจำนวนร้อยละ 89.7 สาเหตุหลักที่กลุ่มเกษตรกรไม่ได้รับการอนุมัติคือหลักฐานในการขอกู้ไม่ถูกต้องและครบถ้วนตามข้อกำหนด ส่วนสาเหตุที่กลุ่มเกษตรกรไม่ดำเนินการขอกู้ นั้น พบว่าเป็นเพราะความไม่พร้อมที่จะดำเนินธุรกิจของกลุ่มหรือหลักฐานที่จะต้องใช้ในการดำเนินการ และบางส่วนที่ระงับการกู้เนื่องจากเห็นว่าแนวโน้มของเงินกู้ยืมจะมีถึงล้นซ้ำ รายละเอียดของการกู้เงินแสดงดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การกู้เงินโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร

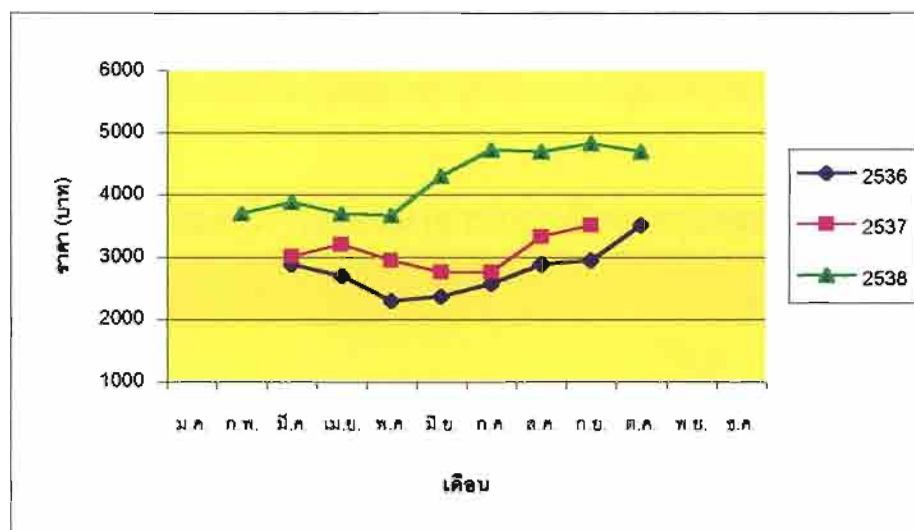
✓ จำนวนกลุ่มเกษตรกรที่ขอกู้เงิน	61.3 %
✓ จำนวนกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับอนุมัติการกู้เงิน	89.7 %
✓ ระยะเวลาในการดำเนินขั้นตอนการกู้เงิน	5 เดือน
✓ จำนวนกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับเงินไม่ทันความต้องการ	98.4 %
✓ ช่วงเวลาที่ตรงกับความต้องการ	
⊙ เดือนพฤศจิกายน	63.3 %
⊙ เดือนธันวาคม	23.3 %

สำหรับการใช้ประโยชน์จากเงินทุนตามโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ คือร้อยละ 98.4 จากจำนวนที่ขอกู้ได้รับไม่ทันต่อความต้องการใช้เงินในช่วงเดือนพฤศจิกายนและธันวาคม ซึ่งมีกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการใช้เงินในช่วงระยะเวลาดังกล่าวร้อยละ 63.3 และ 23.3 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากภาพที่ 2 แสดงราคาข้าวเปลือกนาปีเฉลี่ยรายเดือนตั้งแต่ปี 2536-2538 จะพบว่าในช่วงระยะเวลาเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคมเป็นช่วงที่ผลผลิตข้าวนาปีออกสู่ตลาดในปริมาณมาก อีกทั้งราคาค่อนข้างต่ำจึงเหมาะกับการซื้อข้าวเปลือกมาเก็บเข้าฉางเพื่อรอราคา แต่ในสภาพความเป็นจริงเงินทุนได้ถึงกลุ่มเกษตรกรล่าช้ามากคือเดือนเมษายน ซึ่งเป็นช่วงที่ข้าวเปลือกจากเกษตรกรถูกขายไปสู่พ่อค้าหรือโรงสีเกือบจะหมดแล้วหรือถึงจะมีเหลืออยู่บ้างก็จะมีราคาสูงจนทำให้กลุ่มเกษตรกรซื้อข้าวเปลือกได้ในปริมาณไม่มากนัก อีกทั้งต้องส่งเงินคืนกรมส่งเสริมการเกษตรในเดือนกรกฎาคมซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ราคาข้าวยังต่ำอยู่หรือเพิ่งจะขยับตัวสูงขึ้นไม่เหมาะกับการขายข้าวออกสู่ตลาด

ภาพที่ 2 ราคาข้าวเปลือกนาปีเฉลี่ยรายเดือนปี 2536-2538

ส่วนการรับซื้อข้าวนาปรังซึ่งจะเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนเมษายนถึงมิถุนายน ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่กลุ่มยังสามารถใช้ประโยชน์จากเงินทุนได้อยู่ กลุ่มสามารถเก็งกำไรจากการดำเนินธุรกิจค้าข้าวเปลือกได้ก่อนการส่งเงินคืนกรมส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากช่วงระยะเดือนเมษายนถึงพฤษภาคมเป็นช่วงที่ราคาข้าวนาปรังค่อนข้างต่ำ และจะขยับตัวสูงขึ้นในช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 3 ซึ่งแสดงราคาข้าวเปลือกนาปรังเฉลี่ยรายเดือนปี 2536-2538 แต่ลักษณะการดำเนินธุรกิจดังกล่าวมีโอกาสความเป็นไปได้ค่อนข้างน้อย เหตุเพราะปัญหาข้าวที่มีความชื้นสูงเนื่องจากเก็บเกี่ยวในช่วงฤดูฝน และกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.2) ก็ยังขาดอุปกรณ์ประกอบการดำเนินธุรกิจที่สำคัญคือเครื่องอบลดความชื้นข้าว แม้กระทั่งลานตากข้าวก็มีขนาดเล็กไม่เพียงพอที่จะสามารถลดความชื้นข้าวได้ทันต่อสภาพภูมิอากาศในช่วงเวลานั้น

ภาพที่ 3 ราคาข้าวเปลือกนาปีเฉลี่ยรายเดือนปี 2536-2538

จากสถานการณ์การกู้ยืมเงินตามโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรที่ไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง ดังจะเห็นได้ชัดจากภาพที่ 4 ที่แสดงกระบวนการกู้เงินตามโครงการดังกล่าว กลุ่มเกษตรกรต้องใช้เวลาดำเนินการถึง 5 เดือน (พฤศจิกายน 2537-มีนาคม 2538) และมีระยะเวลาใช้เงินเพียงประมาณ 3 เดือน (เมษายน-มิถุนายน 2538) เพราะจะต้องดำเนินการส่งเงินคืนกรมส่งเสริมการเกษตรภายในระยะเวลาของปีเดียวกัน

กระบวนการ	ปี 2537		ปี 2538							
	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.
ดำเนินการ										
ใช้เงิน										
คืนเงิน										

ภาพที่ 4 กระบวนการกู้เงินตามโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร

เมื่อเกิดความล่าช้าของกระบวนการกู้ยืมเงินดังกล่าวจึงมีกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากเงินกู้หรือใช้อย่างผิดพลาดประสงค์ถึงกว่าร้อยละ 30 ดังตารางที่ 14 แสดงถึงการไม่ใช้ประโยชน์จากเงินกู้ตามโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร แต่การดำเนินการกู้เงินตามโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรนั้นต้องใช้เวลาในการดำเนินขั้นตอน

การพิจารณาอนุมัติตามระบบราชการ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ทันตามความต้องการ หากสามารถดำเนินการอนุมัติได้ทันตามความต้องการจึงจะสามารถประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรตามวัตถุประสงค์ได้

ตารางที่ 14 การใช้ประโยชน์จากเงินกู้ตามโครงการกับข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร

การใช้เงินกู้	จำนวน (%)
ซื้อข้าวเปลือก	78.3
เพื่อธุรกิจอื่นของกลุ่ม	13.3
ใช้ประโยชน์อื่น	15.0
ไม่ได้ใช้ประโยชน์	10.0

3.2.2 ข้อจำกัดด้านเทคนิค

★ กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 58.6 รวมทั้งสหกรณ์การเกษตรร้อยละ 56.2 มีปัญหาด้านเทคนิคที่ไม่ทราบถึงวิธีและอุปกรณ์แก้ไขปัญหา รวมทั้งขาดเจ้าหน้าที่ให้การแนะนำอย่างใกล้ชิดในด้านเทคโนโลยีทางการเก็บรักษา เช่น การควบคุมหรือลดความชื้นที่เพิ่มขึ้นในระหว่างการเก็บรักษา การควบคุมศัตรูข้าวและเชื้อรา เป็นต้น

★ กลุ่มเกษตรกรประมาณร้อยละ 45 ยังขาดเทคโนโลยีวิทยาการในการแก้ไขปัญหาคุณภาพข้าวทั้งก่อนและหลังการเก็บรักษา เช่น ปัญหาของปริมาณข้าวความชื้นสูงก่อนการเก็บรักษา รวมทั้งปัญหาการกำจัดสิ่งเจือปนและปัญหาเปอร์เซ็นต์ต้นข้าวต่ำหลังการเก็บรักษา เป็นต้น

จากสาเหตุทั้งสองประเด็นดังกล่าวมาได้ส่งผลถึงลักษณะและปริมาณการดำเนินธุรกิจค้าข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร กล่าวคือมีการแก้ปัญหาโดยการกำหนดความชื้นของข้าวในการรับซื้อ พยายามหลีกเลี่ยงต่อภาระการลดความชื้นข้าวก่อนเก็บรักษา หรือเก็บรักษาข้าวเพียงแต่ระบะปลดภัยจากปัญหาเหล่านี้

3.2.3 ข้อจำกัดด้านการจัดการ

กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.3) เพิ่งจะเริ่มดำเนินธุรกิจค้าข้าวในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี และปริมาณข้าวที่อยู่ในระบบการซื้อขายข้าวของกลุ่มเกษตรกรในลักษณะเก็บรอราคาเฉลี่ยเพียงไม่เกิน 100 ตันต่อกลุ่มต่อปี แม้กระทั่งกลุ่มเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ที่มีการดำเนินธุรกิจค้าข้าวเปลือกสูงก็มีปริมาณการซื้อข้าวในลักษณะเก็บไว้รอราคามากกว่า 100 ตันต่อปี เพียงประมาณร้อยละ 50 และ 14 ตามลำดับ ซึ่งพบว่าเกิดจากข้อจำกัดดังนี้

★ ไม่มีความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจ

เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ยังไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ ประกอบกับกิจการค้าข้าวเปลือกต้องการองค์ประกอบเพื่อการตัดสินใจหลายด้าน เช่น ข้อมูลข่าวสารด้านราคาและปริมาณของตลาดรับซื้อในที่ต่าง ๆ การพิจารณากำหนดราคาซื้อ-ขายข้าวตามคุณภาพ การพิจารณาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการขายข้าวให้ได้กำไร เป็นต้น แต่พบว่ากลุ่มเกษตรกรยังขาดประสบการณ์ที่ได้กล่าวมาแล้วเกือบทั้งหมด เห็นได้จากเกือบร้อยละ 65 ของกลุ่มเกษตรกรต้องมีการประชุมกรรมการเพื่อตัดสินใจในการขายข้าว จากความไม่มั่นใจของกลุ่มเกษตรกรในการดำเนินธุรกิจนี้เองจึงส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรหันมาทำธุรกิจลักษณะอื่นมาขายไปถึงร้อยละ 89.6 เพื่อเป็นการลดอัตราการเสี่ยงในการขาดทุนจากการเก็บข้าวไว้รอราคาถึงแม้ว่าผลตอบแทนจากการดำเนินธุรกิจในลักษณะนี้จะไม่มากนักก็ตาม รวมถึงการไม่มีการลงทุนกักเก็บเงินโดยเสียดอกเบี้ยจากธนาคารมาเป็นทุนเพิ่มเติมในการประกอบธุรกิจ เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรไม่ต้องการเสี่ยงต่อการขาดทุนในภาวะตลาดที่มีการแข่งขันสูงโดยที่กลุ่มยังมีช่องทางของตลาดไม่มากนัก หรืออาจเป็นเพราะธนาคารไม่มีความเชื่อต่อการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรก็เป็นได้

★ ขาดอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับฉาง

เนื่องจากการดำเนินกิจการค้าข้าวเปลือกและการเก็บรักษาข้าวเปลือกระยะยาว จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์เสริมประกอบการดำเนินกิจการร่วมกับฉางและวิทยุการเก็บรักษาข้าวเปลือก เช่น อุปกรณ์ลำเลียง เพื่อลดจำนวนแรงงานคนในการขนถ่ายข้าว อุปกรณ์ระบายอากาศเพื่อรักษาคุณภาพข้าวเปลือก เป็นต้น แต่กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดอุปกรณ์ดังกล่าว ทั้งนี้ เนื่องจากไม่มีความรู้ส่วนหนึ่งและเนื่องจากไม่มีเงินทุนส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ยังเนื่องจากความไม่ต่อเนื่องของกิจการและเป็นกิจการที่มีปริมาณข้าวหมุนเวียนน้อยจึงทำให้ไม่คุ้มค่าในการลงทุน

★ ระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ

ระบบสาธารณูปโภคเป็นองค์ประกอบในการดำเนินธุรกิจอย่างหนึ่งที่มีความแตกต่างกันมากระหว่างกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบโทรศัพท์ที่เป็นอุปกรณ์พื้นฐานของการติดต่อสื่อสารข้อมูลในปัจจุบัน อาทิเช่น ข่าวสารด้านราคาและตลาด ในทางปฏิบัติกลุ่มเกษตรกรใช้วิธีการสอบถามราคาจากโรงสีเอกชนในบริเวณใกล้เคียงหรือพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นเท่านั้น การขาดอุปกรณ์สื่อสารจึงทำให้กลุ่มเกษตรกรไม่มีโอกาสที่จะเปรียบเทียบข่าวสารทางด้านนี้กับแหล่งตลาดอื่น ๆ รวมถึงไม่มีโอกาสติดต่อกับแหล่งตลาดใหม่ ๆ เพื่อเป็นทางเลือกในการดำเนินธุรกิจในโอกาสต่อไป ซึ่งสหกรณ์การเกษตรมีจำนวนถึงร้อยละ 81.3 กลุ่มเกษตรกรมีเพียงร้อยละ 18.9 นอกจากนี้ความแตกต่างของอาคารสำนักงานที่สหกรณ์การเกษตรมีถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรมีเพียงร้อยละ 45.9 ซึ่งสำนักงานเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นอย่างหนึ่งเพื่อให้มีสถานที่รวมตัวเพื่อดำเนินธุรกิจ ใช้เป็นสถานที่ดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มและเป็นที่พบปะในการติดต่อค้าขายต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ลักษณะของอาคารสำนักงานไม่ได้หมายถึงการก่อสร้างของอาคารใหม่ แต่อาจใช้วิธีดัดแปลงต่อเติมสิ่งก่อสร้างเดิมเพื่อใช้เป็นสำนักงานก็ได้ อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งยังมีจำนวนอีกร้อยละ 16.2 ที่ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง

ปัจจัยด้านนี้ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะมีนัยถึงความถาวรในอุปกรณ์ที่รัฐสนับสนุน รวมถึงเป็นทรัพย์สินที่จะเป็นประโยชน์ต่อการค้าประกันในการหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนอื่น

3.3 แนวทางการเสริมความช่วยเหลือจากรัฐบาล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการเก็บรักษาข้าวเปลือกระยะยาวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร นั้น นอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินธุรกิจค้าข้าว อาทิเช่น ทรัพย์สินพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค อุปกรณ์ประกอบการดำเนินงานบางอย่าง ซึ่งเป็นส่วนที่กลุ่มเกษตรกรควรจะต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดหาเอง ในระยะต่อไปแล้ว พบว่ามีความจำเป็นต้องเสริมความช่วยเหลือจากรัฐบาล โดยเฉพาะจากหน่วยงานที่รับผิดชอบให้การสนับสนุนฉางเก็บข้าวเปลือกในหลาย ๆ ด้านที่จะส่งผลให้มีการเพิ่มศักยภาพของการเก็บข้าวเปลือกระยะยาวและรักษาคุณภาพข้าวเปลือกในภาพรวมของประเทศได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์ที่ได้รับการสนับสนุน ดังนี้

★ ด้านธุรกิจและการจัดการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบให้การสนับสนุนฉางเก็บข้าวเปลือกควรมีการเสริมการให้ความรู้ด้านการดำเนินธุรกิจและการจัดการอย่างจริงจังในลักษณะให้การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ (On-site Training) หรือการทัศนศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในระหว่างกลุ่มเกษตรกรด้วยกันเอง เช่น แนวทางการติดต่อหาตลาดรับซื้อ การสำรวจราคาและปริมาณความต้องการของตลาด เป็นต้น อีกทั้งควรมีการแนะนำการจัดตั้งบุคคลในการติดต่อประสานงานด้านตลาด การแนะนำแหล่งเงินทุนอื่น รวมถึงผลักดันให้กลุ่มเกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองในลักษณะการระดมทุนจากสมาชิกด้วยวิธีการต่าง ๆ และเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีของกลุ่มเพื่อที่จะได้มีการดำเนินกิจกรรมซื้อ-ขายภายในกลุ่มให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรมีการพัฒนาขีดความสามารถในเชิงธุรกิจ ซึ่งจะส่งผลให้มีการใช้ประโยชน์จากฉางมากขึ้นและเกิดผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจตามที่รัฐตั้งวัตถุประสงค์ไว้

★ ด้านเทคโนโลยีวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว

หน่วยงานที่รับผิดชอบให้การสนับสนุนและหน่วยงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควรมีการเสริมความช่วยเหลือในเรื่อง

★ การให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวอย่างจริงจัง ในลักษณะการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ (On-site Training) หรือทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งตลาดอื่น ๆ เพื่อนำเทคโนโลยีที่ปฏิบัติกันอยู่มาปรับใช้ให้เหมาะสม

★ การสนับสนุนอุปกรณ์เสริมประสิทธิภาพการทำงานของฉางเพื่อประกอบการดำเนินธุรกิจการค้าข้าว เช่น ระบบระบายอากาศในที่เก็บโดยเฉพาะฉางคอนกรีตที่มีแนวโน้มจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกปี เนื่องจากลักษณะโครงสร้างของฉางคอนกรีตเป็นอาคารที่ไม่มีการยกพื้นสูงจึงทำให้ไม่มีการระบายอากาศซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพข้าวหลังการเก็บรักษา หรือการปรับปรุงสถานที่เพื่อใช้เป็นสำนักงาน เป็นต้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปเงินกู้ หรือการสนับสนุนอุปกรณ์โดยตรง

★ การพัฒนาและทดสอบเทคโนโลยีการเก็บรักษาข้าวเปลือก ในระบบระบายอากาศในที่เก็บ (In-store Drying) เพื่อเป็นทางเลือกในการรักษาคุณภาพข้าวให้กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่มีกิจการค้าข้าวเปลือกต่อเนื่องและมีปริมาณมาก

★ ด้านนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับกรมขึ้นไปควรให้ความสำคัญในการผลักดันให้เงินกู้ตามโครงการช่วยเหลือ (โครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร) ถึงมือเกษตรกรอย่างรวดเร็ว และเหมาะสมกับความต้องการ

บทที่ 4
บทสรุป

บทที่ 4

บทสรุป

การศึกษาศักยภาพการเก็บข้าวเปลือกกระบะยาวของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรดำเนินการโดยการสำรวจข้อมูลกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนการสร้างฉางเก็บข้าวเปลือกจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี 2536 และ 2537 จำนวนทั้งสิ้น 143 แห่ง 41 จังหวัด จากจำนวนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ 340 แห่ง โดยเป็นจำนวนกลุ่มเกษตรกร 111 แห่ง และสหกรณ์การเกษตร 32 แห่ง ข้อมูลที่สำรวจจะครอบคลุมถึงข้อมูลด้านสถานภาพพื้นฐานด้านการใช้เทคโนโลยีการจัดการ ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดและธุรกิจค้าข้าว ด้านการใช้ประโยชน์จากฉาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการเก็บข้าวเปลือกกระบะยาว

จากการสำรวจข้อมูลพบว่าสหกรณ์การเกษตรมีศักยภาพและความพร้อมในการที่จะดำเนินธุรกิจมากกว่ากลุ่มเกษตรกร ปัจจัยที่สนับสนุนข้อสรุปดังกล่าวมีดังนี้

★ **สถานภาพพื้นฐาน** สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่มีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่สามารถทำให้เกิดความแตกต่างของการใช้ประโยชน์จากฉางของทั้งสองกลุ่มได้ อาทิเช่น ทรัพยากรที่จำเป็น ระบบติดต่อสื่อสาร อุปกรณ์ประกอบการดำเนินธุรกิจ และกิจกรรมต่อเนื่องที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่ในส่วนของกลุ่มเกษตรกรนั้นยังจำเป็นต้องมีการจัดหาปัจจัยเหล่านี้เพิ่มเติมในระยะเวลาต่อไป

★ **เงินทุนประกอบธุรกิจ** กลุ่มเกษตรกรเพียงร้อยละ 49.5 ที่ใช้เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มและมีในปริมาณเพียง 0.4 ล้านบาท ในขณะที่สหกรณ์การเกษตรร้อยละ 77.4 ใช้จากเงินทุนหมุนเวียนปริมาณเฉลี่ย 29.2 ล้านบาท ส่วนแหล่งเงินทุนอื่นนั้นกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 71.4 ใช้จากเงินกู้วงเงินประมาณ 0.6 ล้านบาท แต่โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.6) เป็นเงินกู้ตามโครงการช่วยเหลือ ส่วนสหกรณ์การเกษตรใช้ทุนจากเงินกู้ถึง ร้อยละ 87.1 ในวงเงิน 18.7 ล้านบาท และ ร้อยละ 77.8 จากทั้งหมดเป็นการกู้เสียดอกเบี้ยจากธนาคาร หรือกล่าวได้ว่ากลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรมีเงินทุนต่อพื้นที่ทำการเกษตรเท่ากับ 130 บาทต่อไร่ และ 540 บาทต่อไร่ตามลำดับ

★ **การดำเนินธุรกิจ** กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 69.4 ดำเนินการรับซื้อข้าวเปลือกแต่มีจำนวนที่น้อยมาก (ร้อยละ 12.6) ที่รับซื้อผลผลิตพืชไร่ ในส่วนของสหกรณ์การเกษตรดำเนินการรับซื้อผลผลิตข้าวและพืชไร่ในปริมาณถึง ร้อยละ 96.6 และร้อยละ 62.5 ตามลำดับ ส่วนการจำหน่ายสินค้านั้นจะเป็นสินค้าที่มีการจำหน่ายมากที่สุดคือมีถึง ร้อยละ 86.5 ของกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 90.6 ของสหกรณ์การเกษตร สำหรับสินค้าชนิดอื่น เช่น เมล็ดพันธุ์ สารเคมี สินค้าอุปโภคบริโภค นั้น มีกลุ่มเกษตรกรไม่เกินร้อยละ 17 และสหกรณ์การเกษตรมากกว่าร้อยละ 50 ที่ดำเนินการ นอกจากนี้ปัจจัยอีกด้านหนึ่งซึ่งส่งผลให้เกิดความพร้อมในการดำเนินธุรกิจคือ ระยะเวลาที่มีดำเนินกิจการ

คำชี้แจงว่ากลุ่มเกษตรกรถึง ร้อยละ 88.3 เพิ่งเริ่มดำเนินการไม่ถึง 5 ปี ในขณะที่สหกรณ์การเกษตรประมาณ ร้อยละ 60 มีประสบการณ์ด้านนี้มากกว่า 10 ปี

การใช้ประโยชน์จากฉางในลักษณะของการรวบรวมผลผลิตและเก็บรักษาในฉางเพื่อก่อให้เกิดรายได้หรือการเพิ่มมูลค่าผลผลิตในระยะเวลาการเก็บตั้งแต่ 1 เดือน สามารถแบ่งกลุ่มไปใช้ประโยชน์ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่ใช้ประโยชน์จากฉางประจำ กลุ่มที่เคยใช้ (แต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้) และกลุ่มที่ไม่เคยใช้เลย โดยพบว่าจำนวนเฉลี่ยของการใช้ประโยชน์เป็นประจำกลุ่มเกษตรกรมีเพียง ร้อยละ 55.9 และยังเป็นการใช้ประโยชน์มากเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้เท่านั้น และมีปริมาณในการเก็บส่วนใหญ่จำนวนน้อยกว่า 100 ต้นต่อปี ส่วนภาคอื่น ๆ มีจำนวนการใช้งานค่อนข้างน้อยมาก (ร้อยละ 20-30) ในส่วนของสหกรณ์การเกษตรมีจำนวนเฉลี่ยของการใช้ประโยชน์เป็นประจำถึง ร้อยละ 90.6 และมีปริมาณเก็บข้าวเปลือกจำนวนมากกว่า 400 ต้นต่อปีถึงร้อยละ 72.4 สำหรับค่าใช้จ่ายและรายได้ที่เกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจซื้อ-ขายข้าวเปลือกและนำเข้าเก็บรักษาไว้ในฉางนั้น กลุ่มเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในอัตราเฉลี่ย 107 บาทต่อตัน รายได้สุทธิที่เกิดขึ้นประมาณ 118 บาทต่อตัน ส่วนสหกรณ์การเกษตรมีค่าใช้จ่ายในอัตราเฉลี่ย 63 บาทต่อตัน รายได้สุทธิประมาณ 100 บาทต่อตัน โดยพบว่าอัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนของกลุ่มเกษตรกรจะน้อยกว่าสหกรณ์การเกษตรคือ 1:1.1 และ 1:1.6 ตามลำดับ

จากมูลค่าการลงทุนรวมของรัฐที่สนับสนุนให้มีการก่อสร้างฉางสูงกว่า 2,700 ล้านบาท จึงควรมีการใช้ฉางอย่างมีประสิทธิภาพและควรจะต้องพิจารณาความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจด้วย จากการคำนวณผลตอบแทนในเชิงธุรกิจเบื้องต้นเพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินงานใช้ประโยชน์จากฉางพบว่า รายได้ที่จุดคุ้มทุนเมื่อนำข้าวเก็บเข้าฉางในปริมาณ 500, 1,000 และ 1,500 ต้นต่อปี คือ 280, 140 และ 94 บาทต่อตัน ตามลำดับ กล่าวคือในเชิงเศรษฐกิจจะต้องมีการวางแผนและจัดการในธุรกิจให้ได้ผลตอบแทนไม่น้อยกว่ามูลค่าที่กล่าวข้างต้น แต่ในสถานการณ์ความเป็นจริงมีปัญหาและข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากฉางในลักษณะเชิงธุรกิจอยู่หลายประการโดยเฉพาะในส่วนของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งนับว่าเป็นส่วนที่ต้องให้ความสำคัญในการพิจารณาเสริมความช่วยเหลือจากภาครัฐดังนี้

1. ข้อจำกัดด้านเงินทุน

จากสถานการณ์ด้านการเงินของกลุ่มเกษตรกรพบว่าเงินทุนหลักของกลุ่มที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจมาจากเงินกู้ ตามโครงการเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร แต่กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.4 จากจำนวนทั้งหมดที่ดำเนินการขอู้ ได้รับเงินไม่ทันต่อความต้องการใช้เงินในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม คือได้รับเงินในเดือนเมษายน จึงทำให้เกษตรกรไม่ได้ใช้ประโยชน์จากเงินกู้หรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพประสัคถึงร้อยละ 30 แต่การกู้เงินจากโครงการดังกล่าวต้องใช้เวลาในการดำเนินขั้นตอนการพิจารณาอนุมัติตามระบบราชการทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ทันความต้องการ หากสามารถดำเนินการได้ทันตามความต้องการจริงจะสามารถประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรตามวัตถุประสงค์ได้

2. ข้อจำกัดด้านเทคนิค

กลุ่มเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 50 รวมทั้งสหกรณ์การเกษตร ประมาณร้อยละ 50 มีปัญหาด้านเทคนิคที่ไม่ทราบถึงวิธีและอุปกรณ์แก้ปัญหา รวมทั้งขาดเจ้าหน้าที่ให้การแนะนำอย่างใกล้ชิดในด้านเทคโนโลยีการเก็บรักษาและเทคโนโลยีวิทยาการแก้ไขปัญหาดูคุณภาพก่อนและหลังการเก็บรักษา

3. ข้อจำกัดด้านการจัดการ

★ ไม่มีความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ยังไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ ประกอบกับกิจการค้าข้าวเปลือกต้องการองค์ประกอบเพื่อการตัดสินใจหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารหรือการพิจารณาต้นทุนคุณภาพ ราคา ระยะเวลา แต่พบว่ากลุ่มเกษตรกรยังขาดประสบการณ์ที่กล่าวมาแล้วเกือบทั้งหมด

★ ขาดอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับฉาง เนื่องจากการเก็บรักษาวข้าวเปลือกระยะยาวจำเป็นต้องใช้วิทยาการเก็บรักษาวข้าวเปลือกซึ่งต้องใช้อุปกรณ์เสริมประกอบการดำเนินกิจกรรมร่วมกับฉาง แต่กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดเนื่องจากไม่มีความรู้ส่วนหนึ่งและเนื่องจากไม่มีเงินทุนส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ยังเนื่องมาจากความไม่ต่อเนื่องของกิจการและเป็นกิจการที่มีปริมาณน้อยจึงไม่คุ้มค่าในการลงทุน

★ ระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ ระบบสาธารณูปโภคเป็นองค์ประกอบในการดำเนินธุรกิจที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบโทรศัพท์ที่สหกรณ์การเกษตรมีถึงร้อยละ 81.3 และในกลุ่มเกษตรกรมีเพียงร้อยละ 18.9 นอกจากนี้ ความแตกต่างของอาคารสำนักงานที่สหกรณ์การเกษตรมีถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรมีเพียง ร้อยละ 45.9 ซึ่งสำนักงานเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นเพื่อให้มีสถานที่รวมตัวเพื่อดำเนินธุรกิจ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการเก็บรักษาวข้าวเปลือกระยะยาวพบว่ามีคามจำเป็นต้องเสริมความช่วยเหลือจากรัฐ โดยเฉพาะจากหน่วยงานที่รับผิดชอบให้การสนับสนุนฉาง โดยการเสริมการให้ความรู้อย่างจริงจังในลักษณะฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ (On-site Training) ในด้านธุรกิจและการจัดการ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในการดำเนินธุรกิจ และด้านเทคโนโลยีวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งจะรวมถึงการสนับสนุนอุปกรณ์เสริมประสิทธิภาพการทำงานของฉางเพื่อประกอบการดำเนินงาน เช่น ระบบระบายอากาศในที่เก็บ หรือการปรับปรุงสถานที่เพื่อใช้เป็นสำนักงานเป็นต้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปเงินกู้หรืออุปกรณ์โดยตรง นอกจากนี้ ปัจจัยที่สำคัญคือการผลักดันให้เงินกู้ตามโครงการช่วยเหลือ (โครงการเก็บรักษาวข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร) ให้ถึงมือเกษตรกรให้ตรงกับช่วงเวลาที่ต้องการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเหนือระดับกรมขึ้นไป ทั้งนี้ ในกรณีของสหกรณ์การเกษตรยังสามารถหาเงินจากแหล่งต่าง ๆ ได้นับว่าไม่เป็นส่วนที่เร่งด่วนในการเสริมความช่วยเหลือจากรัฐ แต่ในส่วนของกลุ่มเกษตรกรซึ่งมีการใช้ฉางที่รัฐสนับสนุนเพียงร้อยละ 55.9 และในส่วนนี้ก็มีปริมาณการเก็บรักษาวข้าวเปลือกเพียงไม่ถึง 100 ตันต่อปี จึงเป็นส่วนที่ต้องให้ความสำคัญในการพิจารณาเสริมความช่วยเหลือจากรัฐต่อไป

จากผลของการวิจัยครั้งนี้พบว่าควรมีการพัฒนากระบวนการดำเนินกิจกรรมเครื่องอบข้าวของกลุ่มเกษตรกรควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์จากฉางที่ได้รับจากรัฐในเชิงธุรกิจ โดยความเป็นกลยุทธ์ในด้านเทคนิคการใช้เครื่องอบและฉางอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม รวมถึงการบริหารจัดการ จัดองค์กร จัดระบบการเงินและการตลาด ซึ่งในขั้นต้นจะต้องดำเนินการในลักษณะของโครงการทดสอบเทคโนโลยีที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับกลุ่มเกษตรกรที่มีลักษณะของตลาด องค์ประกอบด้านอุปกรณ์ และการประกอบธุรกิจของกลุ่มที่ใกล้เคียงกัน ดังที่ได้เสนอไว้ใน โครงการศึกษาการจัดระบบการใช้เครื่องอบแห้งและฉางข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรที่ความเป็นไปได้ในเชิงธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

สรศักดิ์ ชีวสุขจินดา. 2538. เอกสารประกอบการสัมมนาการบริหารงานเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกร ตุลาคม 2538
ณ โรงแรมอมรินทร์ลากูน จังหวัดพิษณุโลก.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น
เพื่อใช้ประกอบแนวทางเสริมความช่วยเหลือจากรัฐ

**รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น
เพื่อใช้ประกอบแนวทางเสริมความช่วยเหลือจากรัฐบาล**

1. นายวิระ พิริบพันธุ์	กรมส่งเสริมการเกษตร
2. นายธีรารักษ์ มั่นกิจ	กรมส่งเสริมการเกษตร
3. นางดาเรศร์ กิตติโยภาส	กรมส่งเสริมการเกษตร
4. นายประเสริฐ วิเศษสุวรรณ	กรมส่งเสริมการเกษตร
5. นางสาวจิตกานต์ กลัมพสุต	กรมส่งเสริมการเกษตร
6. นายนคร แสงปลั่ง	กรมส่งเสริมการเกษตร
7. นายชาญพิทยา ฉิมพาลี	กรมส่งเสริมการเกษตร
8. นายจิตร กลมวรินทร์	กรมส่งเสริมการเกษตร
9. นางกาญจนา เตชะเทศ	กรมส่งเสริมการเกษตร
10. นามิอัสัย กุมทอง	กรมส่งเสริมการเกษตร
11. นายจิรศักดิ์ งามสิ่ง	กรมส่งเสริมสหกรณ์
12. นายสมพร วัชรข	กรมส่งเสริมสหกรณ์
13. นายศักดิ์ ธีระสุขจินดา	สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
14. นางนรินทร์ รุณภัย	สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
15. นางสาววิพร โพธิ์เงิน	สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
16. นายอำนาจ คอวนิช	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
17. ดร.ปิยวิติ บุญ-หลง	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
18. ดร.วินิต ชินสุวรรณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
19. นางนงศรี สุนันันย์	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
20. นายประกาศิต ศิณแก้ว	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
21. นายอำนาจ ไชยงโชติ	กรมการค้าภายใน
22. นางขวัญใจ เอ็มจิน	กรมการค้าภายใน
23. นายไมตรี แนวพนิช	กรมวิชาการเกษตร
24. นายนิทัศน์ ตั้งพินิจกุล	กรมวิชาการเกษตร
25. นายวิบูลย์ เทพนนท์	กรมวิชาการเกษตร
26. นายวิง อากะชิ	กรมวิชาการเกษตร
27. นายสุภัทร หนูสวัสดิ์	กรมวิชาการเกษตร
28. นางพองพรรณ ตัญยมงคลกุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
29. ดร.สมบัติ เชิญอักษร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ข

รายชื่อกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร
ที่ดำเนินการสำรวจข้อมูล

รายชื่อกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินการสำรวจข้อมูล
การศึกษาศักยภาพของการเก็บข้าวเปลือกกระบะขาว

จังหวัด	อำเภอ	ประเภทกิจการ	รายชื่อ
ชัยนาท	เมือง	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเมืองชัยนาท
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาเสือโฮก
	หันคา	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาวังโกเถื่อน
	สรรพยา	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาบางหลวง
	มโนรมย์	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาท่าฉนวน
	ท่าม่วง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาไพศาลแก้ว
	พัฒนานิคม	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาพัฒนานิคม
	บ้านหมี่	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาโพธิ์ทอง
อ่างทอง	เมือง	สหกรณ์การเกษตร	ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอ่างทอง
	สามโก้	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาอบทม
	ไชโย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาชัยฤทธิ์
สระบุรี	เสาไห้	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเสาไห้
	เมือง	สหกรณ์การเกษตร	ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร สระบุรี
ฉะเชิงเทรา	แปลงยาว	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรแปลงยาว
	บางน้ำเปรี้ยว	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาบางชนาก
	บ้านโพธิ์	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาสินเฝ้าตอก
	พนมสารคาม	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนاب้านช่อง
นครนายก	เมือง	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเมืองนครนายก
	บ้านนา	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนاب้านพร้าว
ปราจีนบุรี	ประจันตคาม	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาบุฝ้าย
ราชบุรี	บางแพ	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรบางแพ
	บางแพ	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาดอนใหญ่
	ปากท่อ	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาปากท่อ
	โพธาราม	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาวางแก้ว

รายชื่อกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร (ต่อ)

จังหวัด	อำเภอ	ประเภทกิจการ	รายชื่อ
สุพรรณบุรี	สามชุก	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรสามชุก
	สามชุก	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนากระเสียว
	บางปลาม้า	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาบางปลาม้า
กาญจนบุรี	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองบัว
	พนมทวน	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองสำหรับ
เพชรบุรี	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาวังตะโก
เชียงราย	เวียงชัย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาเวียงเหนือ
พิจิตร	โพทะเล	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาท่าบัว
	บางมูลนาก	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาห้วยพุก
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคลองตะขันธ์
เพชรบูรณ์	วิเชียรบุรี	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาสามแยก
	ศรีเทพ	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาโคกสะอาด
กาฬสินธุ์	กัณเฑาะว์	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรกัณเฑาะว์
	ลาดยาว	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาวังเมือง
	ลาดยาว	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนามาบก
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองกระโดน
	พุกเตippi	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาม่วงหัก
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำไร่พระนอน
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำน่าน้ำซึม
อุทัยธานี	ทัพทัน	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาโคกหม้อ
	ตรอน	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคันแก่ง
อุดรธานี	พิชัย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาท่าสีก
	พิชัย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคันหม้อ
	พิชัย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคันหม้อ
กำแพงเพชร	ลานกระบือ	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรลานกระบือ
	คลองลาน	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรคลองลาน
	เมือง	สหกรณ์การเกษตร	ชุมนุมสหกรณ์กำแพงเพชร

รายชื่อกลุ่มเกษตรกรรมและสหกรณ์การเกษตร (ต่อ)

จังหวัด	อำเภอ	ประเภทกิจการ	รายชื่อ
พิษณุโลก	วังทอง	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรวังทอง
	วัดโบสถ์	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรวัดโบสถ์
	เมือง	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรวัดจันทร์
ชัยภูมิ	ภูเขียว	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรภูเขียว
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ลาดใหญ่
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาฝาย
	บ้านเขว้า	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหล่มสัก
อุดรธานี	แก้งคร้อ	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองทุ่ม
	กิ่งอำเภอ กู่แก้ว	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาค้อใหญ่
	หนองแทน	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองเม็ด
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหม่มมัน
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาโนนสูง
หนองคาย	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาพระธาตุบังพวน
	ท่าบ่อ	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคำบ้านเดื่อ
	บึงกาฬ	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหอคำ
สกลนคร	สว่างดินแดน	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาทรายมูล
	อากาศอำนวย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนามะขาม
นครพนม	เรณูนคร	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคำงาม
	นาแก	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคำคู
	นาหว้า	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคำงัว
มุกดาหาร	ห้วยใหญ่	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาห้วยคำใหญ่
	คำชะอี	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคำชะอี
ขอนแก่น	เมือง	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเมืองขอนแก่น
	หนองสรวง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาตะกั่วป่า
	ภูเวียง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาในเมือง

รายชื่อกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร (ต่อ)

จังหวัด	อำเภอ	ประเภทกิจการ	รายชื่อ
กาฬสินธุ์	ร่องคำ	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรร่องคำ
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนานาเหนือ
	กมลาไสย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองแปน
	ยางตลาด	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาอุ่มเฒ่า
	ยางตลาด	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหัวจั่ว
	สามชัย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านสำราญ
มหาสารคาม	เมือง	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเมืองมหาสารคาม
	นาดี	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาดงยาง
	โกสุมพิสัย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาเขื่อน
ร้อยเอ็ด	เมือง	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเมืองร้อยเอ็ด
	อาจสามารถ	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรอาจสามารถ
	โพนทอง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาสระนกแก้ว
	เสลภูมิ	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำน่านางาม
	พนมไพร	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคุดน้ำใส
	โพนทราย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาศรีสว่าง
	จตุรพักตรพิมาน	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาโคกสาม
	กิ่งอำเภอยางชุมน้อย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหม่ม
ยโสธร	ทรายมูล	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรทรายมูล
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาทุ่งแต้
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำไร่ไธ
	กุตุ้ม	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาโนไ
	เลิงนกทา	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคุดแห่
	มหาชนะชัย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาปากเรือ
	คำเขื่อนแก้ว	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาสังเปือย
อำนาจเจริญ	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำน่าน้ำปลัก

รายชื่อกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร (ต่อ)

จังหวัด	อำเภอ	ประเภทกิจการ	รายชื่อ
นครราชสีมา	ปักธงชัย	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรปักธงชัย
	บัวใหญ่	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรบัวใหญ่
	สีคิ้ว	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรสีคิ้ว
	ห้วยแถลง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาดินาด
	คง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาหนองมะนาว
	คง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคูขาด
	โนนไทย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาพังเทียม
	บัวใหญ่	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาเสมาใหญ่
	บัวใหญ่	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาเนินทองหลาง
	แก่งสนามหลวง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำไร่แก่งสนามหลวง
	หนองบุญนา	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาสำโรง
	โชคชัย	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาพลับพลา
	คง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคูขาด
หนองบัวลำภู	สุวรรณคูหา	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านโคก
	บึงสามพัน	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรหนองกี่
	ประโคนชัย	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรประโคนชัย
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาปราสาท
	นางรอง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนานางรอง
สุรินทร์	หนองหงส์	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาสระแก้ว
	ลำดวน	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรลำดวน
	กาบเชิง	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรกาบเชิง
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาตระแสง
	ปราสาท	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาโคกยาง
	รัตนบุรี	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคอนแวน
	รัตนบุรี	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาภูชะดิ

รายชื่อกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร (ต่อ)

จังหวัด	อำเภอ	ประเภทกิจการ	รายชื่อ
ศรีสะเกษ	ศีร์ษะเกษ	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรศีร์ษะเกษ
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาห้วยปล่อง
	บึงบูรพ์	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาเปาะ
อุบลราชธานี	สำโรง	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรสำโรง
	ม่วงสามสิบ	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาเดม
	เสนานิคม	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาโพธิ์ทอง
	ดอนมดแดง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคำไใหญ่
	พิบูลมังสาหาร	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาดอนจิก
	เขื่องใน	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาคำใหญ่
	สิรินธร	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาฝางคำ
	ท่าแซะ	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาท่าข้าม
	เดชอุดม	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์การเกษตรเดชอุดม
อุบลราชธานี	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาท่าแค
	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาปรังหมู่
	เดชอุดม	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาพันแต
ปัตตานี	เมือง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาปะกาชะรัง
นครศรีธรรมราช	ปากพนัง	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาชะเมา
	หัวไทร	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาแหลม
	เชียรใหญ่	กลุ่มเกษตรกร	กลุ่มเกษตรกรทำนาเชียรใหญ่

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจ

แบบสำรวจ

การศึกษาศักยภาพของการเก็บข้าวเปลือกกระบะยาว ของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

☐ ตอนที่ 1.	ข้อมูลกลุ่ม	หน้า 1
☐ ตอนที่ 2.	ข้อมูลฉางข้าว	หน้า 3
☐ ตอนที่ 3.	ข้อมูลการใช้ฉางข้าว	หน้า 5
☐ ตอนที่ 4.	ข้อมูลการจัดการฉางข้าว	หน้า 8
☐ ตอนที่ 5.	ข้อมูลค่าใช้จ่ายและรายได้	หน้า 11
☐ ตอนที่ 6.	ข้อมูลธุรกิจค้าข้าว	หน้า 12
☐ ตอนที่ 7.	ข้อมูลทัศนคติ	หน้า 16
☐ ตอนที่ 8.	ข้อมูลปัญหาในการเก็บรักษา	หน้า 16
☐ ตอนที่ 9	ข้อคิดเห็นทั่วไป	หน้า 18

สถานที่ _____ หมู่ที่ _____
 ตำบล _____
 อำเภอ _____
 จังหวัด _____

ผู้ให้ข้อมูล _____ (_____) วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____	ผู้สำรวจ _____ (_____) วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____
--	--

การศึกษาศักยภาพของการเก็บข้าวเปลือกกระบะยาว
ของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร

1 3

1. ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่ม

☐ กลุ่มเกษตรกร☐ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร 4

ชื่อ.....

หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

1.1 คณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม

5 6

ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง ในหมู่บ้าน	ตำแหน่ง ในกลุ่มฯ	หน้าที่เกี่ยวกับ ฉางข้าว	เงินเดือนหรือ ผลตอบแทน
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

1.2 จำนวนสมาชิกกลุ่มฯ

จำนวนสมาชิก.....คน

7 10

พื้นที่การเกษตรทั้งหมด.....ไร่

11 14

พื้นที่ปลูกข้าว

☐ นาปี.....ไร่

พันธุ์.....ผลผลิต.....ตัน (.....กึ่ง ต่อ ไร่)

15 1819 2021 23☐ นาปรัง.....ไร่

พันธุ์.....ผลผลิต.....ตัน (.....กึ่ง ต่อ ไร่)

24 2728 2930 32

พื้นที่ปลูกพืชไร่.....ไร่

33 36

1.5 เงินทุนหมุนเวียน

เงินทุนหมุนเวียน.....บาท

หนี้สิน ☐ ไม่มี ☐ มี.....บาทกำไรสุทธิ/ขาดทุน ☐ พ.ศ. 2536.....บาท☐ พ.ศ. 2537.....บาท☐ พ.ศ. 2538.....บาท

71					74
75					79
1		2			4
5		6			8
9		10			12

หมื่นบาท

1.6 การดำเนินงานธุรกิจ

1.6.1 จำหน่ายสินค้าแก่สมาชิก

☐ ไม่มี ☐ มี

- ☐ ปุ๋ยเคมี
- ☐ เมล็ดพันธุ์
- ☐ สารเคมีปราบศัตรูพืช
- ☐ สินค้าอุปโภคบริโภค
- ☐ รำ , ปลายข้าว

	13
	14
	15
	16
	17

1.6.2 การรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก

ข้าว ☐ รับ ☐ ไม่รับพืชไร่ ☐ รับ ☐ ไม่รับพืชอื่น ๆ ☐ รับ ☐ ไม่รับ

	18
	19
	20

2. ข้อมูลทางข้าว

2.1 ขนาดความจุ

☐ 500 ตัน ☐ 501 - 750 ตัน ☐ 751 - 1000 ตัน ☐ มากกว่า 1000 ตัน ☐ 21

2.2 ประเภทฉาง

☐ ไม้ ☐ คอนกรีต ☐ โลหะ ☐ 22

2.3 แบ่งออกเป็นห้อง

☐ 1 ห้อง ☐ 2 ห้อง ☐ 4 ห้อง ☐ 6 ห้อง ☐ 8 ห้อง ☐ 23

2.4 ก่อสร้างเสร็จเมื่อ เดือน.....พ.ศ.....

24					27
----	--	--	--	--	----

2.5 สถานที่ตั้ง

ห่างจากลานตาก

☐ อยู่ในบริเวณเดียวกัน☐ 1 – 5 กม.☐ 28☐ 6 – 10 กม.☐ มากกว่า 10 กม.

ห่างจากโรงสี

☐ อยู่ในบริเวณเดียวกัน☐ 1 – 5 กม.☐ 29☐ 6 – 10 กม.☐ มากกว่า 10 กม.

ห่างจากเครื่องอบ

☐ อยู่ในบริเวณเดียวกัน☐ 1 – 5 กม.☐ 30☐ 6 – 10 กม.☐ มากกว่า 10 กม.

ห่างจากที่ทำการกลั่น

☐ อยู่ในบริเวณเดียวกัน☐ 1 – 5 กม.☐ 31☐ 6 – 10 กม.☐ มากกว่า 10 กม.

ห่างจากถนนลาดยาง

☐ ติดสถานที่ตั้ง☐ 1 – 5 กม.☐ 32☐ 6 – 10 กม.☐ มากกว่า 10 กม.

2.6 สาธารณูปโภคบริเวณอ่าง

ไฟฟ้าแสงสว่าง

☐ มี☐ ไม่มี☐ 33

ประปา

☐ มี☐ ไม่มี☐ 34

โทรศัพท์

☐ มี☐ ไม่มี☐ 35

3. ข้อมูลการใช้ฉางข้าว

ถ้าใช้ประโยชน์จากฉางเป็นประจำ ตอบคำถามข้อ 3.1 และ 3.4

ถ้าเคยใช้ประโยชน์จากฉางบ้างแต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้ ตอบคำถามข้อ 3.2 และ 3.4

และถ้าไม่เคยใช้ประโยชน์จากฉาง ตอบคำถามข้อ 3.3 และ 3.4

3.1 ใช้ประโยชน์จากฉางเป็นประจำ

3.1.1 วัตถุประสงค์หลักของการเก็บข้าวในฉาง เพื่อ

- ☐ รวาคา ☐ รวอ่ค่ารวบรวม
☐ รับฝากเก็บ ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

36	37
38	39

3.1.2 ปริมาณข้าว

	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.
ปริมาณข้าวเปลือก												
รายได้จากการเก็บ												

40										41	
44											45

50												61
----	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	----

3.1.3 รับจ้างเก็บ

- ☐ รับจ้างเก็บ ☐ ไม่ได้รับจ้างเก็บ

62

- ☐ ข้าวเปลือก

สมาชิก จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

63		65

66		68

เกษตรกรทั่วไป จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

69		71

72		74

โรงสีฝากเก็บ จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

		77

78		80

- ☐ ข้าวสาร

สมาชิก จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

1		3

4		6

เกษตรกรทั่วไป จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

7		9

10		12

โรงสีฝากเก็บ จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

13		15

16		18

☐ พิษอื่น ๆ (โปรดระบุชื่อพิษ).....

สมาชิก จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

19 21

22 24

เกษตรกรทั่วไป จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

25 27

28 30

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

31 33

34 36

☐ ระยะเวลาในการเก็บ

☐ น้อยกว่า 1 เดือน ☐ 1 เดือน ☐ 2 เดือน

37

☐ 3 เดือน ☐ 4 เดือน ☐ มากกว่า 4 เดือน

☐ ช่วงเวลาในการเก็บ เดือน.....ถึง เดือน..... 38 49

3.1.4 รับฝากเก็บโดยไม่คิดมูลค่า

☐ ไม่รับฝาก ☐ รับฝาก จำนวน.....ต้น

50 53

☐ ระยะเวลาในการเก็บ

☐ น้อยกว่า 1 เดือน ☐ 1 เดือน ☐ 2 เดือน

54

☐ 3 เดือน ☐ 4 เดือน ☐ มากกว่า 4 เดือน

☐ ช่วงเวลาในการเก็บ เดือน.....เดือน..... 55 66

3.2 เคยใช้ประโยชน์จากสวนแต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้

3.2.1 สาเหตุที่ปัจจุบันไม่ใช้สวน

☐ ไม่มีข้าวจึงเก็บเพราะ.....

67

☐ ว่างชั่วคราวใช้การไม่ได้ (โปรดระบุ).....

68

☐ เกษตรกรไม่นิยมเก็บข้าวไว้รอราคา

69

☐ ขาดผู้ดูแลสวน

70

☐ ขาดผู้จัดการสวน

71

72

50

☐ ระบบการจัดเก็บไม่ได้จึงไม่ประสบความสำเร็จในการใช้อ้าง เนื่องจาก

☐
☐

☐ 73

☐

☐ 74

☐

☐ 75

☐

☐ 76

3.2.2 เคยใช้อ้างเป็นเวลา

☐ น้อยกว่า 6 เดือน

☐ 6 - 12 เดือน

☐ 1 - 2 ปี

☐
☐ 2 - 3 ปี

☐ 3 - 4 ปี

☐ มากกว่า 4 ปี

77

3.2.3 รับจ้างเก็บ

☐ รับจ้างเก็บ

☐ ไม่ได้รับจ้างเก็บ

☐

78

☐ ข้ามเลือก

สมาชิก จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

1 5

เกษตรกรทั่วไป จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

6 10

โรงสีฝากเก็บ จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

11 15
☐ พิษอื่น ๆ (โปรดระบุข้อพิษ).....

สมาชิก จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

16 20

เกษตรกรทั่วไป จำนวน.....ต้น คิดค่าจ้างในราคา.....บาท/ต้น/เดือน

 21 25

☐ ระยะเวลาในการเก็บ

☐ น้อยกว่า 1 เดือน

☐ 1 เดือน

☐ 2 เดือน

☐

26

☐ 3 เดือน

☐ 4 เดือน

☐ มากกว่า 4 เดือน

☐ ช่วงเวลาในการเก็บ เดือน..... ถึง เดือน.....

 27 38

3.2.4 รับฝากเก็บโดยไม่คิดมูลค่า

☐ ไม่รับฝาก

☐ รับฝากจำนวน.....ต้น

 39 42

☐ ระยะเวลาในการเก็บ

☐ น้อยกว่า 1 เดือน

☐ 1 เดือน

☐ 2 เดือน

☐
☐ 3 เดือน

☐ 4 เดือน

☐ มากกว่า 4 เดือน

43

☐ ช่วงเวลาในการเก็บ เดือน..... ถึง เดือน.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

44

55

3.3 ยังไม่เคยใช้ประโยชน์จากฉางข้าว

3.3.1 สาเหตุที่ไม่เคยใช้ฉางข้าว

- ☐ ฉางเพิ่งสร้างเสร็จ ☐ 56
- ☐ สร้างเสร็จไม่ทันฤดูกาลเก็บข้าว ☐ 57
- ☐ ฉางที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม ☐ 58
- ☐ เกษตรกรไม่นิยมเก็บข้าวเพื่อรอราคา ☐ 59
- ☐ ไม่มีผู้ดูแลฉาง ☐ 60
- ☐ ไม่มีผู้จัดการฉาง ☐ 61
- ☐ ไม่มีข้าวจะเก็บ เพราะ..... ☐ 62

3.4 เก็บผลผลิตอื่นหรือวัสดุอื่นด้วย

- ☐ ไม่เก็บ ☐ 63
- ☐ เก็บ ☐ 64
- ☐ ขณะเก็บข้าว ☐ 65
- ☐ เมื่อฉางว่าง ☐ 66
- 3.4.1 ถ้าเก็บ ใช้เก็บ ☐ 67
- ☐ ฟังไร่ ☐ ถั่วเขียว ☐ ถั่วเหลือง ☐ ข้าวโพด ☐ 68
- ☐ บวบ ☐ 69
- ☐ ยาปราบศัตรูพืช ☐ 70
- ☐ ใช้เป็นห้องเก็บของ ☐ 71
- ☐ ใช้เป็นที่พักแรม ☐ 72
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) ☐ 73

4. ข้อมูลการจัดการฉางข้าว

4.1 มีผู้ดูแลฉางหรือไม่

- ☐ ไม่มี ☐ 74
- ☐ มี ☐ 75
- ถ้ามี ☐ โดยจ้าง อัตรา.....บาท/เดือน ☐ 76
- ☐ โดยมอบหมาย ☐ 77
- ทำหน้าที่ ☐ ฝ้ายาม ☐ 78
- ☐ ดูแลทำความสะอาด ☐ 79

☐ ดูแลการขนถ่ายข้าว เข้า - ออก

☐ 3

4.2 มีผู้จัดการฉางข้าวหรือไม่

☐ ไม่มี

☐ มี

☐ 4

ถ้ามี

☐ โดยการจัดจ้าง อัตรา.....บาท/เดือน

5 9

☐ โดยการมอบหมาย

☐ 10

ทำหน้าที่

☐ ตัดสินใจการรับฝากข้าว, รับซื้อผลผลิต

☐ 11

☐ กำหนดอัตราค่ารับฝาก

☐ 12

☐ การเก็บเงิน

☐ 13

☐ การขายผลผลิต

☐ 14

4.3 อุปกรณ์อื่นที่กลุ่มมีใช้ร่วมกับฉาง

☐ สายพานลำเลียง

☐ 15

☐ รถบรรทุก ขนาด

16 18

☐ 4 ล้อ

☐ 6 ล้อ

☐ 10 ล้อ

☐ รถเกรต

☐ 19

☐ ท่อระบายอากาศ

☐ 20

☐ เครื่องชั่ง ขนาด

21 23

☐ 100 กก.- 1 ตัน ☐ 1 - 10 ตัน ☐ 10 - 50 ตัน

☐ เครื่องวัดความชื้นข้าว

☐ 24

☐ เครื่องตรวจสอบคุณภาพข้าว

☐ 25

☐ ระบบป้องกันแมลงโดยสารเคมี

☐ 26

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

☐ 27

4.4 เทคนิคในการเก็บรักษาข้าวในฉาง

☐ การระบายอากาศโดยใช้ท่อระบายอากาศ

☐ มี

☐ เป็นไม้ไผ่สานม้วนเป็นท่อ Ø.....ม.

☐ เป็นท่อตะแกรงเหล็ก Ø.....ม.

☐ 28

☐ พื้นโปรง

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

☐ ไม่มี

☐ คิดว่าไม่จำเป็น เพราะ.....

4.5 มีการกลับถั่วเขียวหรือไม่

☐ มี

☐ จำนวน.....ครั้ง/เดือน

☐ จำนวน.....เดือน/ครั้ง

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

☐ ไม่มี

☐ คิดว่าไม่จำเป็น เพราะ.....

4.6 กฎเกณฑ์ในการจัดการขางหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว

4.6.1 มีการกำหนดความชื้นข้าวที่เก็บหรือไม่

☐ ไม่กำหนด

☐ มีกำหนด

ถ้ากำหนด ความชื้นที่ยอมรับได้

☐ ไม่เกิน 15% ☐ 15-20 % ☐ เกินกว่า 20 %

4.6.2 ความแตกต่างของความชื้นที่เก็บรวมกัน

☐ ไม่เกิน 3 %

☐ 3-5 %

☐ 5-10%

4.6.3 มีการกำหนดจำนวนห้องในการเก็บข้าวหรือไม่

☐ ไม่กำหนด

☐ มีการกำหนด

ถ้ามี เก็บเพื่อรอราคา

☐ 1 ห้อง

☐ 2 ห้อง

☐ 3 ห้อง

☐ 4 ห้อง

รับจ้างเก็บ

☐ 1 ห้อง

☐ 2 ห้อง

☐ 3 ห้อง

☐ 4 ห้อง

4.6.4 มีการแยกพันธุ์ข้าวที่เก็บ

☐ ไม่แยก

☐ แยก

4.7 ข้อพิจารณาในการขายข้าวหลังเก็บ

☐ ราคา

☐ ระยะเวลาในการเก็บ

☐ ปริมาณข้าวในฉาง

☐ 39

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

☐ 40

4.8 ผู้ตัดสินใจในการขายข้าว

☐ ประธานคนเดียว

☐ ผลการประชุมของคณะกรรมการ

☐ 41

☐ ผู้จัดการฉางคนเดียว

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5. ข้อมูลค่าใช้จ่ายและรายได้

5.1 กรณีรับซื้อผลผลิตมาเก็บเพื่อรอราคา

ราคารับซื้อ.....บาท/ตัน ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ราคาคตลาด.....บาท/ตัน ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ราคาขาย.....บาท/ตัน ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ค่าแรงงานในการขนถ่าย..... บาท/ตัน

ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์ขนถ่าย..... บาท/ตัน

ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเวลารับซื้อ..... บาท/ตัน

ค่าใช้จ่ายในการชิงข้าวเวลารับซื้อ..... บาท/ตัน

ค่าใช้จ่ายในการชิงข้าวเวลาขาย..... บาท/ตัน

ค่าบริการการตาก..... บาท/ตัน

ค่าใช้จ่ายในการเก็บข้าว..... บาท/ตัน

ค่าใช้จ่ายอื่น..... บาท/ตัน

 42 ☐ ☐ ☐ ☐ 45 ☐ ☐ 47

 48 ☐ ☐ ☐ ☐ 51 ☐ ☐ 53

 54 ☐ ☐ ☐ ☐ 57 ☐ ☐ 59

☐ ☐ ☐ ☐
60 63

5.2 กรณีรับฝากข้าว

แรงงานในการขนถ่าย.....บาท/ตัน

ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์.....บาท/ตัน

ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง.....บาท/ตัน

ค่าใช้จ่ายในการชิงข้าว.....บาท/ตัน

ค่าใช้จ่ายอื่น.....บาท/ตัน

☐ ☐ ☐ ☐
64 67

6. ข้อมูลธุรกิจข้าว

กลุ่มฯ เริ่มต้นดำเนินธุรกิจข้าวตั้งแต่ปี.....

68 69

6.1 รายละเอียดในการดำเนินธุรกิจข้าว

- ☐ รับซื้อจากนา (มีรถไปเกี่ยวเอง) ☐ 70
- ☐ รับซื้อข้าวเปลือกที่นวดแล้วเพื่อรวบรวมขาย ☐ 71
- ☐ รับซื้อข้าวเปลือกนำมาตากลานแล้วขาย ☐ 72
- ☐ รับซื้อข้าวเปลือกนำมาอบแล้วขาย ☐ 73
- ☐ รับซื้อข้าวเปลือกที่นวดแล้วเพื่อเก็บรอราคาแล้วขายโดย
- ☐ มีการอบก่อนเก็บ (ซื้อข้าวเปียก) ☐ 74
- ☐ มีการตากลานก่อนเก็บ (ซื้อข้าวเปียก) ☐ 75
- ☐ ไม่มีการตากลานก่อนเก็บ (ซื้อข้าวแห้ง) ☐ 76
- ☐ รับซื้อข้าวเปลือกเพื่อสีเป็นข้าวสารขายโดย
- ☐ มีการตากลานก่อนเก็บ (ซื้อข้าวเปียก) ☐ 1
- ☐ มีการอบก่อนเก็บ (ซื้อข้าวเปียก) ☐ 2
- ☐ ไม่มีการตากลานก่อนเก็บ (ซื้อข้าวแห้ง) ☐ 3
- ☐ แหล่งขายข้าวเปลือกของกลุ่มฯ
- ☐ โรงสี ☐ พ่อค้าคนกลาง ☐ ตลาดกลาง ☐ ที่อื่น ๆ 4 7
- ☐ ลักษณะการขายข้าวเปลือก
- ☐ มีสัญญาผูกพัน ☐ พ่อค้าเข้ามารับซื้อโดยตรง ☐ กลุ่มไปติดต่อขายโดย
- ☐ มีตลาดประจำ 8 10
- ☐ ไม่มีตลาดประจำ
- ☐ การกำหนดราคาซื้อขายขึ้นกับ
- ☐ เปรี่ขึ้นต้นข้าว
- ☐ ตามมาตรฐานกระทรวงพาณิชย์ ☐ ผู้ซื้อกำหนดเอง ☐ 11
- ☐ พันธุ์ข้าว
- ☐ ตามมาตรฐานกระทรวงพาณิชย์ ☐ ผู้ซื้อกำหนดเอง ☐ 12

☐ ความชื้นข้าว

☐ ตามมาตรฐานกระทรวงพาณิชย์ ☐ ผู้ซื้อกำหนดเอง

☐ 13

☐ สิ่งเจือปน

☐ ตามมาตรฐานกระทรวงพาณิชย์ ☐ ผู้ซื้อกำหนดเอง

☐ 14

☐ สีของข้าว

☐ ตามมาตรฐานกระทรวงพาณิชย์ ☐ ผู้ซื้อกำหนดเอง

☐ 15

☐ กรณีผู้ซื้อกำหนดราคาซื้อเองท่านพอใจในราคาซื้อหรือไม่

☐ 16

☐ พอใจ ☐ ไม่พอใจ

☐ แหล่งขายข้าวสารของกลุ่มฯ

17 ☐ ☐ ☐ ☐ 20

☐ โรงสี ☐ พ่อค้าคนกลาง ☐ ผู้ส่งออก ☐ ที่อื่น ๆ

☐ ลักษณะการขายข้าวสาร

21 ☐ ☐ ☐ 23

☐ มีสัญญาผูกพัน ☐ พ่อค้ามารับซื้อโดยตรง ☐ กลุ่มไปติดต่อขาย

☐ มีตลาดประจำ

☐ ไม่มีตลาดประจำ

24 ☐ ☐ ☐ 26

6.2 แหล่งข้อมูลการตลาด (ราคาข้าว)

☐ ตลาดกลาง

☐ โรงสี

☐ พ่อค้าคนกลาง

27 ☐ ☐ ☐ 29

☐ สหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอ

☐ สหกรณ์การเกษตรระดับจังหวัด

☐ พาณิชย์จังหวัด

30 ☐ ☐ ☐ 32

☐ สำนักงานเกษตรอำเภอ

☐ สำนักงานเกษตรจังหวัด

☐ เพื่อนบ้าน

34 ☐ ☐ ☐ 35

☐ วิทยุ

☐ โทรศัพท์

☐ หนังสือพิมพ์

☐ 36

☐ หนังสือพิมพ์เศรษฐกิจการเกษตรของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

6.2.1 รายนามแหล่งข้อมูลที่ได้รับ

☐ ราคา

☐ ราคาข้าวท้องถิ่น

☐ 37

☐ ราคาข้าวส่งออก

☐ 38

☐ ราคาข้าวตลาดโลก

☐ 39

☐ ไม่ได้รับข้อมูล

☐ 40

☐ ปริมาณ

☐ ปริมาณรับซื้อท้องถิ่น

☐ 41

☐ ปริมาณการส่งออก

☐ 42

☐ ไม่ได้รับข้อมูล

☐ 43

☐ คุณภาพ

☐ ความชื้นข้าว

☐ 41

☐ สิ่งเจือปน

☐ 45

☐ สีของข้าว

☐ 46

☐ พันธุ์ที่ตลาดต้องการ

☐ 47

☐ เปอร์เซนต์ต้นข้าว

☐ 48

☐ ไม่ได้รับข้อมูล

☐ 49

6.3 แหล่งข้อมูลทางเทคนิค

☐ ไม่เคยได้รับ

☐ 50

☐ เคยได้รับจาก

☐ ตลาดกลาง

☐ พ่อค้าคนกลาง

☐ โรงสี

☐ 51 ☐ ☐ ☐ 53

☐ สหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอ

☐ สหกรณ์การเกษตรระดับจังหวัด

☐ พาณิชยจังหวัด

☐ 54 ☐ ☐ ☐ 56

☐ สำนักงานเกษตรอำเภอ

☐ สำนักงานเกษตรจังหวัด

☐ เพื่อนบ้าน

☐ 57 ☐ ☐ ☐ 59

☐ วิทยุ

☐ โทรศัพท์

☐ หนังสือพิมพ์

☐ 60 ☐ ☐ ☐ 62

☐ รายละเอียดของข้อมูลทางด้านเทคนิคที่ได้รับ

☐ ความชื้นที่เหมาะสมในการเก็บ

☐ 63

☐ ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวที่ถูกต้อง

☐ 64

☐ การรักษาคุณภาพข้าวในขณะเก็บ

☐ 65

☐ การระบายอากาศในกองข้าว

☐ 66

☐ การใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดแมลง

☐ 67

☐ การเตรียมฉางก่อนนำข้าวเข้าเก็บ

☐ 68

☐ การปนข้าวต่างพันธุ์

☐ 69

☐ การปนข้าวต่างความชื้น

☐ 70

6.4 แหล่งเงินทุนประกอบธุรกิจ

☐ ทุนหมุนเวียนของกลุ่ม☐ 71☐ เงินกู้ จำนวน.....บาท72 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ 76☐ ธกส. อัตราดอกเบี้ย.....%/ปี77 ☐ ☐ ☐ ☐ 80☐ ธนาคารพาณิชย์ อัตราดอกเบี้ย.....%/ปี1 ☐ ☐ ☐ ☐ 4☐ โครงการช่วยเหลือของรัฐบาล อัตราดอกเบี้ย.....%/ปี5 ☐ ☐ ☐ ☐ 8☐ เงินกู้นอกระบบ อัตราดอกเบี้ย.....%/ปี9 ☐ ☐ ☐ ☐ 12☐ เงินช่วยเหลือ☐ รัฐบาลไทย☐ 13☐ ต่างประเทศ☐ อื่นๆ

6.5 กลุ่มฯ ได้ขอเงินตามโครงการกับข้าวเปลือกของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ(500,000) หรือไม่

14 ☐ ☐ ☐ ☐ 17 18 ☐ ☐ ☐ ☐ 21 22 ☐ ☐ ☐ ☐ 24☐ ไม่ได้ขอกู้เนื่องจาก.....☐ ขอกู้ ยื่นกู้เมื่อ.....ได้รับเงินเมื่อ.....จำนวนเงินกู้.....บาท☐ ได้รับเงินกู้ทันตามความต้องการหรือไม่☐ ทัน ☐ ไม่ทัน ต้องการเดือน.....25 ☐ ☐ ☐ ☐ 27☐ วัตถุประสงค์ในการกู้☐ เพื่อซื้อข้าวเปลือก☐ 28☐ เพื่อทำธุรกิจอื่น☐ 29☐ หลังจากได้รับเงินแล้วนำเงินมาใช้เพื่อ☐ ใช้ซื้อข้าวเปลือกเพื่อเก็บรอราคา☐ 30☐ ใช้เพื่อธุรกิจเกษตรอื่นของกลุ่ม (ระบุ).....☐ 31☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....☐ 32☐ ไม่ได้ใช้ประโยชน์เนื่องจาก.....☐ 33☐ ไม่ได้อนุมัติการกู้ เนื่องจาก.....☐ 34

7. ข้อมูลทัศนคติ

7.1 ผู้บริหาร

	พอใจน้อย (ต่ำกว่า 50%)	พอใจปานกลาง (50 – 75%)	พอใจมาก (76 – 100 %)	
คุณภาพข่าวหลังเก็บ	☐	☐	☐	☐ 35
ราคาข่าวหลังเก็บ	☐	☐	☐	☐ 36
7.1.1 ค่าใช้จ่ายในการเก็บ				
☐ น้อยกว่าที่คาดไว้	☐ เท่ากับที่คาดไว้	☐ มากกว่าที่คาด		☐ 37
7.1.2 ผลตอบแทนจากการรับแจ้งเก็บ				
☐ น้อยกว่าที่คาดไว้	☐ เท่ากับที่คาดไว้	☐ มากกว่าที่คาด		☐ 38
7.1.3 ความยุ่งยากในการจัดเก็บ				
☐ น้อยกว่าที่คาดไว้	☐ เท่ากับที่คาดไว้	☐ มากกว่าที่คาด		☐ 39

8. ข้อมูลปัญหา

8.1 ผู้บริหารกลุ่ม

8.1.1 ปัญหาเทคนิคการใช้อางข่าว

- ☐ ไม่มีปัญหา ☐ 40
- ☐ อัตราความขึ้นขณะทีเก็บเพิ่มขึ้น ☐ 41
- ☐ ป้องกันสัตว์ศัตรูข่าวไม่ได้ (เช่น นก, หนู, แมลง) ☐ 42
- ☐ ป้องกันโรคไม่ได้ (เชื้อรา) ☐ 43
- ☐ น้ำหนักข่าวลด ☐ 44
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... ☐ 45

8.1.2 คุณภาพข่าวก่อนเก็บ

- ☐ ไม่มีปัญหา ☐ 46
- ☐ ความชื้นสูง ☐ 47
- ☐ ความแตกต่างของความชื้นข่าวมากในการเก็บแต่ละครั้ง ☐ 48
- ☐ สิ่งเจือปนสูง ☐ 49

8.1.3 คุณภาพข้าวหลังเก็บ

- ☐ ไม่มีปัญหา ☐ 50
- ☐ ข้าวงอก ☐ 51
- ☐ เปอร์เซนต์ตันข้าวต่ำ ☐ 52
- ☐ สิ่งเจือปนสูง ☐ 53

8.1.4 การจัดการ

- ☐ ข้าวมีความชื้นสูงทำให้ไม่กล้าเก็บ ☐ 54
- ☐ ขนถ่ายข้าวช้า ทำให้เสียเวลาเวลานาน ☐ 55
- ☐ ขาดผู้รับผิดชอบในการบริหารฉางข้าว (การจัดลำดับการอบ, การกำหนดราคา, การจ่ายเงิน, การรับเงิน) ☐ 56
- ☐ ขาดผู้รับผิดชอบในการบริหารฉางข้าว (การดูแลเครื่องอบ, การตรวจสอบคุณภาพข้าว) ☐ 57
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____ ☐ 58

8.1.5 ปัญหาถ้ามีข้าวเข้ามาเก็บมากจนล้นฉาง ข้าวที่เหลือจะทำอย่างไร

- ☐ ขายทันที
- ☐ ให้กับโรงสี ราคา _____ บาท/ตัน 59 62
- ☐ ให้กับพ่อค้า ราคา _____ บาท/ตัน 63 66
- ☐ ให้กับตลาดกลาง ราคา _____ บาท/ตัน 67 70
- ☐ กองบนลาน
- ☐ ลานคอนกรีต ☐ 71
- ☐ ลานดิน (ปูนไ้/พลาสติก)

8.1.6 คิดว่าควรมีเครื่องมือ/หรือฉางแบบไหนที่จะช่วยได้

- ☐ ไม่ทราบ ☐ 72
- ☐ ฉางข้าวแบบลดความชื้นได้
- ☐ ฉางข้าวแบบโลหะ
- ☐ ฉางข้าวแบบคอนกรีต
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)_____

8.1.7 ความไม่สะดวกในการนำข้าวไปขาย_____

☐ 73